

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Algemene Economie
deeltijd

Hogeschool van Amsterdam

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Algemene Economie
deeltijd

Hogeschool van Amsterdam

CROHO nr. 45275

Hobéon Certificering BV

Datum

2 april 2012

Auditteam

Drs. R.B. van der Herberg

Prof. dr. P. van Petegem

Drs. P.J.J. Hendrikse

Drs. A.W.G. Hoevers

V.A.C. Trescher

C.H.M. Kusters

Secretaris

G.C.Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTEND OORDEEL	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN PER STANDAARD	9
5.	ALGEMENE CONCLUSIE	29
6.	AANBEVELINGEN	31
	BIJLAGE I Scoretabel	33
	BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	39
	BIJLAGE IV Locatiebezoek	41
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	49
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	53

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool van Amsterdam
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Instellingstoets moet nog plaatsvinden

NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	M Leraar Algemene Economie
registratienummer croho	45275
domein/sector croho	onderwijs
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	master
aantal studiepunten (ec's)	90
afstudeerrichtingen	nvt
locatie(s)	Amsterdam
variant(en)	deeltijd
relevante lectoraten	1. Leren en Innoveren 2. Vmbo 3. School en omgeving in de grote stad 4. Wetenschap en Techniek 5. Didactiek van de maatschappijvakken 6. Maatwerk Primair
datum audit	13 en 14 oktober 2011

in-, door- en uitstroomgegevens van -zo mogelijk- de laatste 6 cohorten							
cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
▪ instroom 1 ^e jaar	12	11	9	14	19	13	
cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
▪ instroom 2 ^e jaar ¹	8	6	6	10	17	11	
cohort	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
▪ rendement na 3 jaar ²	75%	50%	63%	67%	100%	0%	0%
▪ rendement na 4 jaar	83%	50%	75%	100%	100%		
▪ rendement na 5 jaar	83%	75%	75%	100%			
gerealiseerde docent-student ratio							
▪ deeltijd	1:37,2 (excl. onderwijsmanager) 1:22,1 (incl. onderwijsmanager)						
contacturen	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar				
▪ gemiddeld aantal per week	9	12	10				

¹ Het eerste studiejaar wordt gezien als een selectiejaar: de toelaatbaarheid van masterstudenten geeft nog geen garantie dat de masteropleiding voor hen haalbaar is. De instroom in het 2^e studiejaar is uitgangspunt voor de vaststelling van het rendement in het 2^e en 3^e studiejaar

² Dit betreffen de gegevens van de studenten die het 2^e en 3^e studiejaar doorliepen.

2. SAMENVATTEND OORDEEL

1 Beoogde eindkwalificaties: goed

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding voldoet aan de eisen die het werkveld stelt aan de kennis en vaardigheden van een eerstegraads leraar Algemene Economie.

De door de Hogeschool van Amsterdam geformuleerde generieke en vakspecifieke eindkwalificaties voor de leraar Algemene Economie in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zijn gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogenoemde SBL-competenties voor het vo, zoals die zijn vastgelegd in de wet BIO. De opleidingen hebben de eigen eindkwalificaties helder uitgewerkt met meetbare indicatoren. De eindkwalificaties zijn op een dusdanig niveau geformuleerd dat ze aansluiten bij de Dublin Descriptoren voor het masterniveau en aansluiten op de op Europees niveau vastgestelde Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Daarmee voldoen de eindkwalificaties aan de Europese standaarden.

De in 2011 landelijke vastgestelde kennisbasis maakt met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uit van het generieke en vakspecifieke curriculum. Daarmee zorgt de opleiding voor externe borging van het masterniveau.

Het auditteam acht de keuze van de opleiding de studenten tevens een deel van de kennisbasis van Bedrijfseconomie aan te bieden, verstandig met het oog op het tekort aan docenten Economie. Studenten kunnen hiermee die kennis verwerven die ze nodig hebben om ingezet te worden in alle economie-onderdelen van het examenprogramma havo/vwo.

Met het werkveld en vakgenoten voeren de opleidingen overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De docenten Algemene Economie hebben veel contact met hun vakgenoten. De contacten met het werkveld mogen de opleidingen nog intensiveren: het werkveld/de school waar de student werkt zou meer betrokken moeten worden bij de opleiding van de student en een grotere rol kunnen en moeten spelen bij het doen van onderzoek in de onderzoekslijn.

2. Onderwijsleeromgeving: voldoende

Binnen de opleiding Algemene Economie is een samenhangende leeromgeving aanwezig. Daarvoor zorgen de vakinhoudelijk bekwame, actieve en enthousiaste docenten en de onderzoeksdocenten, die studenten de voor een eerstegraads leraar vereiste kennis en vaardigheden bijbrengen. Door onder andere eigen ervaring van de vakdidactiek docenten in het vo en door het deelnemen aan en participeren in LIO dagen, zorgen de docenten voor een verbinding met de beroepspraktijk. Studenten zijn positief over hun docenten en de betrokkenheid bij een ieder van hen.

De opleiding Algemene Economie biedt een duidelijk opgezet en actueel programma met vier pijlers waarbinnen de student in principe vijf verschillende rollen en bijbehorende competenties kan ontwikkelen.

Pijlers:

- vak
- vakdidactiek
- praktijk/studieloopbaanbegeleiding
- onderzoek

Rollen:

- vakexpert
- didacticus en pedagoog
- professional in de schoolorganisatie,
- innovatief educatief ontwerper
- educatief onderzoeker

De pijler 'onderzoek' behoeft aandacht. Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen deze pijler heeft getroffen essentieel. De uitvoering van het onderzoek door de student zal daardoor verbeteren. Het is belangrijk dat de vakdocenten Algemene Economie het onderzoek niet langer separaat zien van de rest van het curriculum. De sterkere samenwerking met de eigen lectoraten van de HvA en de lectoraten van de educatieve faculteiten van de drie andere hogescholen Utrecht, Windesheim en INHolland voor het formuleren van onderzoeksthema's voor studenten, is in dit verband eveneens van belang.

De opleiding besteedt in het programma voldoende aandacht aan internationale componenten en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen en docenten maken bij diverse programma onderdelen gebruik van internationale (vakdidactische) literatuur. Studenten zijn hierover tevreden evenals over de aandacht voor onderzoeksmatig aspecten in het programma en het gebruik van ICT.

Het auditteam is positief over het feit, dat de docenten van de opleiding Algemene Economie alle studenten gedurende hun studie één à twee maal bezoeken op hun werkplek. De pilot Digitale Leer- en Werkplek Omgeving biedt daarnaast mooie begeleidings- en afstemmingsmogelijkheden.

De maatregelen die de opleiding Algemene Economie heeft genomen zorgen voor een studeerbaar programma, waarin weinig studenten uitvallen en in veel gevallen ongeveer de helft van een cohort na drie jaar al afstudeert.

De beschikbare voorzieningen in het nieuwe gebouw zijn toereikend voor (het kunnen volgen van) het Algemene economie onderwijs.

Vanwege het goed gestructureerde, actuele en studeerbare programma en het vakbekwame, actieve, enthousiaste en nauw bij de studenten betrokken docententeam, zou een oordeel 'goed' op zijn plaats zijn. Echter omdat de recent genomen maatregelen in de onderzoekslijn en de inzet van vakdocenten in de begeleiding bij het doen van onderzoek hun effect nog moeten bewijzen, komt het auditteam op dit moment evenwel tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

3. Toetsing en beoordeling: voldoende

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding op een adequate manier via verschillende toetsvormen toetst en beoordeelt of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt. De gehanteerde toetsen vormen tevens een mooie handreiking voor de student voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

De opleiding zorgt ervoor dat het toetsen en beoordelen valide en betrouwbaar verloopt, door beoordelingsformulieren met vastgestelde criteria te hanteren, door het zogenoemde 'vier ogenprincipe' en het bij diverse opdrachten inzetten van meerdere beoordelaars. De Examencommissie, die tevens Toetscommissie is, speelt hierin aantoonbaar een belangrijke en sturende rol.

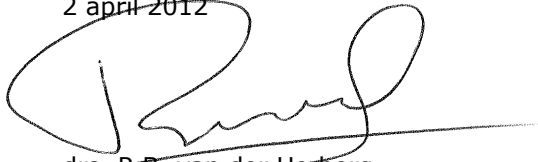
Vakdocenten economie zorgen op het vakgebied eveneens voor betrouwbaarheid in de beoordeling door met ingang van 2011-2012 tijd in te roosteren voor plenaire bespreking van gemaakte toetsen met alle vakdocenten economie.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus) en 3 (professional) voldoende masterniveau hebben bereikt. Dat blijkt o.a. uit de praktijkdossiers, uit de tevredenheid van het werkveld over het niveau van de afgestudeerden en uit het feit, dat alle afgestudeerden na hun studie functioneren als eerstegraads docent in het voortgezet onderwijs. Dat voldoende niveau geldt eveneens voor de studenten Algemene Economie waar het gaat om de rollen 4 (innovatief educatief ontwerper) en 5 (educatief onderzoeker), zij het dat twee van de acht afgestudeerde studenten hiervoor naar het oordeel van het auditteam maar net een voldoende halen. Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen die de opleiding al heeft getroffen in de pijler 'onderzoek' er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in de rollen 4 en 5 een hoger masterniveau zullen bereiken.

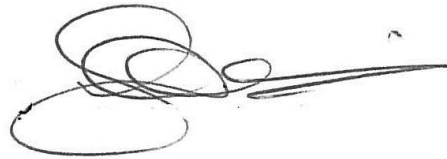
Algemene conclusie:

De beoogde eindkwalificaties beoordeelt het auditteam als goed, de onderwijsleeromgeving, het systeem van toetsing en beoordeling als voldoende. De opleiding heeft aangetoond dat studenten in alle rollen voldoende masterniveau hebben bereikt. Op basis hiervan komt het auditteam tot een totaaloordeel 'voldoende' voor deze opleiding.

2 april 2012

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

G.C. Versluis,
secretaris

3. INLEIDING

De zes hbo-master lerarenopleidingen in de schoolvakken Nederlands, Engels, Frans, Wiskunde, Algemene Economie en Geschiedenis vormen samen met de hbo-masteropleiding Pedagogiek een eigenstandige afdeling binnen het Domein Onderwijs en Opvoeding: de Professional School of Education. Ook het kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding behoort tot de Professional School of Education. Binnen dit kenniscentrum zijn de volgende vier lectoraten opgenomen: het lectoraat Leren en Innoveren, het lectoraat Vmbo, het lectoraat School en Omgeving en het lectoraat Wetenschap en Techniek.

Daarnaast zijn de zes master lerarenopleidingen inhoudelijk en op personeel vlak nauw verbonden met de hbo-bachelor tweede graads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam (hierna ook wel aan te duiden als HvA). Het merendeel van de docenten – vooral vakdocenten – verzorgt onderwijs in zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De opleidingen hebben een gezamenlijk, generiek deel (het praktijk- en onderzoeksdeel). Daarnaast heeft elke opleiding een opleidingsspecifiek deel.

De hbo-masteropleidingen voor leraar onderscheiden zich van de universitaire eerstegraads leraren opleiding door het accent op aanvulling en verdieping op het vak, terwijl studenten op de universiteit een aanvulling en verdieping krijgen op didactisch gebied. De studenten die allemaal al een bacheloropleiding leraar 2e graad hebben behaald, hebben in de meeste gevallen al een flink aantal jaren praktijkervaring.

Studenten komen één dag in de week (op donderdag) naar de opleiding.

In de audit op 13 en 14 oktober 2011 heeft het auditteam de zes master lerarenopleidingen van de HvA tegelijkertijd beoordeeld. Daarbij heeft een kernteam bestaande uit een generiek vakdeskundige, een generiek werkvelddeskundige en twee studenten, aangevuld met een voorzitter en een secretaris vanuit Hobéon gesprekken gevoerd over het generieke deel van de opleidingen. Daarnaast heeft het kernteam gesprekken gevoerd met elke opleiding apart over het opleidingsspecifieke deel van het programma. Daarbij is het kernteam uitgebreid met vakdeskundigen per opleiding.

Over elke opleiding is een apart beoordelingsrapport opgesteld. In elk rapport zijn bevindingen en oordelen die van toepassing zijn op alle zes de opleidingen als generieke tekst opgenomen. Daarnaast zijn in elk rapport opleidingsspecifieke bevindingen en oordelen beschreven.

4. OORDELEN PER STANDAARD

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De beoogde eindkwalificaties

generiek

Het auditteam heeft geconstateerd dat de hbo-master lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) de door hen zelf geformuleerde eindkwalificaties voor de leraar in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs hebben gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogenoemde SBL-competenties voor het vo, zoals die zijn vastgelegd in de wet BIO.

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen de eigen eindkwalificaties helder hebben uitgewerkt met meetbare indicatoren. De eindkwalificaties zijn op een dusdanig niveau geformuleerd dat ze aansluiten bij de Dublin Descriptoren voor het masterniveau en aansluiten op de op Europees niveau vastgestelde Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications, richtlijnen die gericht zijn op de beroepsuitoefening op masterniveau.

In het beroepsprofiel van de master lerarenopleidingen onderscheiden de opleidingen vijf rollen:

1. De leraar als expert op het gebied van zijn schoolvak;
2. De leraar als didacticus en pedagoog in het voorbereidend hoger onderwijs;
3. De leraar als professional in de schoolorganisatie;
4. De leraar als innovatief educatief ontwerper;
5. De leraar als educatief onderzoeker.

Het auditteam heeft kunnen zien, dat de opleidingen een duidelijk verschil maken tussen wat zij eisen van de master leraar in vergelijking met de bachelor leraar. De master leraar moet zich van de bachelor leraar niet alleen onderscheiden door het kunnen lesgeven in de bovenbouw havo-vwo, maar hij moet ook onderwijs kunnen ontwikkelen, innoveren en over een 'brede professionaliteit' beschikken. Daar waar de bachelor leraar vooral direct handelt binnen de eigen klas op basis van bestaande leermiddelen en zijn aandacht voor (het kennismaken en toepassen van uitkomsten van) wetenschappelijk onderzoek beperkt is, moet de master leraar meerdere didactische methoden kunnen inzetten en zelf onderwijs kunnen ontwerpen.

De opleidingen hebben tot doel de toekomstige leraren zo uit te rusten voor het lesgeven in de bovenbouw van het vo dat zij 'boven de stof staan' en havo en vwo leerlingen kunnen begeleiden bij zelfstandig onderzoek en het maken van (profiel)werkstukken.

Een ander doel van de opleidingen is studenten onderzoekscompetenties te laten ontwikkelen zodat zij 'evidence informed' kunnen werken en kennis uit de eigen lespraktijk kunnen benutten.

Onderzoeksresultaten uit wetenschappelijk onderzoek zijn beperkt beschikbaar voor het onderwijs of lastig toe te passen in de eigen onderwijspraktijk, zo is gebleken (Volman 2008). Door leraren zelf onderzoek uit te laten voeren kan deze kloof gedicht worden. De master lerarenopleidingen van de HvA willen daarin een rol spelen, door in het programma aandacht te besteden aan de beroepsrol van de leraar als educatief onderzoeker. (Zie standaard 2.)

Het auditteam heeft gezien, dat de opleidingen naast de generieke eindkwalificaties vakspecifieke eindkwalificaties hanteren die betrekking hebben op het belangrijke kennisdomein van het vak, op de academische vaardigheden en op de vakdidactiek.

De masteropleidingen van de HvA hebben een actieve rol gespeeld bij de ontwikkeling van de kennisbases voor de master lerarenopleidingen. Per opleiding zijn de rollen van 'expert' en 'vakdidacticus' inhoudelijk verder uitgediept. De in 2011 landelijk vastgestelde kennisbases maken met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uit van het generieke en vakspecifieke curriculum. De formulering van de eindkwalificaties is hiervoor niet aangepast.

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam heeft kennisgenomen van de vakspecifieke eindkwalificaties voor de economie leraar en acht deze duidelijk verwoord.

Voorbeelden van eindkwalificaties voor de rol van expert op het vakgebied Algemene Economie zijn:

- Beschikt over wetenschappelijke vakkennis op het gebied van micro- en macro-economie, internationale economische betrekkingen, monetaire economie, collectieve sector, geschiedenis en methode van het economisch denken, management accounting, administratieve organisatie en externe financiële accounting;
- Beheerst wezenlijke vaardigheden die een rol spelen bij de beoefening van de wetenschap van de economie, zoals het hanteren van algemene en statistische rekenvaardigheden, het toepassen van een systematische werkwijze om economische vraagstukken te herkennen, te analyseren en op te lossen, het kiezen en toepassen van economische werkwijzen, etc
- Beschikt over voldoende economische en vakdidactische kennis om het onderwijs zo in te richten dat de leerlingen zich (mede)op basis van een 'economische' kijk kunnen voorbereiden op een adequate deelname aan het maatschappelijk verkeer.

De opleiding sluit met de eindkwalificaties voor vakdidactiek aan bij het nieuwe eindexamenprogramma havo-vwo van het vak economie, waarin veel nadruk ligt op het aanleren van concepten door middel van contexten die voor leerlingen betekenisvol zijn. Ook het kunnen hanteren van het voor havo-vwo nieuwe didactische instrument van het klaslokaalexperiment heeft de opleiding in de vakspecifieke eindkwalificaties opgenomen.

De kennisbasis voor algemene economie en bedrijfseconomie die door het werkveld en collega-opleiders is gelegitimeerd, liggen ten grondslag aan het studieprogramma van de masterlerarenopleiding Algemene Economie. De opleiding heeft zelf aan de kennisbasis nog een extra domein toegevoegd, dat in de kennisbasis van de wo lerarenopleidingen niet voor komt, namelijk 'Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen'. Met de aandacht voor deze onderwerpen onderscheidt de masteropleiding zich ook van de bacheloropleidingen.

De studenten die de master lerarenopleiding Algemene Economie volgen zijn na afstuderen bevoegd als eerstegraads leraar Algemene Economie. Daarnaast worden zij ook bekwaam om in de bovenbouw het bedrijfseconomische vak 'Management en Organisatie' te geven. Hiervoor zorgt de opleiding door de toelatingseis, dat alle studenten die willen starten met de masterlerarenopleiding Algemene Economie de kennisbasis van de tweedegraads lerarenopleiding bedrijfseconomie moeten beheersen. In de bachelor lerarenopleiding bedrijfseconomie is deze kennisbasis behandeld, zodat afgestudeerden van de bachelor opleiding naast het vo, ook kunnen lesgeven in het mbo.

De master lerarenopleiding van de HvA biedt in haar programma naast de kennisbasis algemene economie nog drie modulen bedrijfseconomie aan. (Zie verder onder standaard 2.) die aansluiten op de bachelor lerarenopleiding bedrijfseconomie.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding met deze drie modulen weliswaar niet de gehele kennisbasis Bedrijfseconomie van de master docent bedrijfseconomie dekt, maar dat de kennis die de studenten in deze drie modulen verwerven voldoende is om ook ingezet te kunnen worden in het vak management en organisatie van het eindexamenprogramma havo/vwo. Het auditteam acht deze gemaakte keuze in het aanbod verstandig met het oog op het tekort aan docenten management en organisatie. De opleiding heeft dit ook afgestemd met het werkveld.

Contacten met werkveld en vakgenoten

Generiek

De master lerarenopleidingen hebben samen met de bacheloropleidingen een Veldadviesraad (VAR) ingesteld, waarin over beide type opleidingen gesproken wordt. Daarin komt door middel van o.a. focusgesprekken uitsluitend gericht op masters wel enige differentiatie in de gespreksonderwerpen. De VAR heeft in 2005 de eindkwalificaties van de master opleiding vastgesteld en gelegitimeerd. Tot op heden was er nog geen aanleiding de eindkwalificaties bij te stellen. Er zijn wel wijzigingen geweest in het programma, maar die passen nog steeds bij de eindkwalificaties zoals die in 2005 zijn vastgesteld.

Daarnaast onderhouden de docenten op verschillende andere manieren contact met het werkveld en vakgenoten over de eindkwalificaties en over de opzet en inhoud van de opleidingen. Docenten participeren in landelijke werkgroepen en werken samen met de educatieve faculteiten van drie andere hogescholen (INHolland, Windesheim, Utrecht), tezamen ook wel aangeduid als 'de vier ff-en'.

De contacten met het werkveld mogen naar de mening van het auditteam en de werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak tijdens de audit, geïntensiveerd worden. Het werkveld/ de scholen waar de studenten werkzaam zijn, 'merken' vrij weinig van de masteropleidingen en zijn nog niet op alle terreinen voldoende betrokken bij de opleiding van de student. Met name bij het doen van onderzoek in de onderzoekslijn zou het werkveld een grotere rol kunnen en moeten spelen. In de bachelor lerarenopleidingen is de binding met de scholen veel sterker. Op dit moment is het veelal de masterstudent zelf die vertelt wat er leeft in zijn school.

De opleidingen die het contact met de werkgevers zelf ook al wilden intensiveren en hen systematischer wilden gaan raadplegen, hebben het plan opgevat 'focusgesprekken' te houden met afgevaardigden van scholen van masterstudenten. In het eerste focusgesprek dat recent heeft plaatsgevonden, is gebleken dat de werkgevers tevreden zijn over de studenten die de opleiding aflevert op de arbeidsmarkt. Zij voldoen aan de eisen die de werkgevers stellen aan afgestudeerden op masterniveau.

Opleiding Algemene Economie

Op het vakgebied onderhouden de economiedocenten veel contact met vakgenoten o.a. via het landelijk overleg en tijdens het jaarlijkse congres.

De opleiding is voornemens contact te leggen met een lerarenopleiding in Gent. Dit is interessant voor het maken van een inhoudelijke vergelijking tussen de beide opleidingen. Ook biedt het mogelijkheden voor studenten in het kader van uitwisseling.

Weging en Oordeel: goed

De generieke en vakspecifieke eindkwalificaties voor de leraar Algemene Economie in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zijn gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel, de bekwaamheidseisen leraar VHO en de zogenoemde SBL-competenties voor het vo, zoals die zijn vastgelegd in de wet BIO. De door de opleidingen helder uitgewerkte eindkwalificaties zijn door de Veldadviesraad vastgesteld en gelegitimeerd. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding daarmee voldoet aan de eisen die het werkveld stelt aan de kennis en vaardigheden van een eerstegraads leraar Economie. De eindkwalificaties sluiten ook aan bij de Europese standaarden voor het masterniveau.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de landelijke vastgestelde kennisbasis met ingang van 2011-2012 integraal onderdeel uitmaakt van het generieke en vakspecifieke curriculum. Daarmee zorgen de opleidingen voor externe borging van het masterniveau.

De master lerarenopleiding van de HvA biedt in haar programma nog drie modulen bedrijfseconomie aan. (Zie verder onder standaard 3.)

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding hiermee niet de gehele kennisbasis Bedrijfseconomie dekt, maar de kennis die de studenten in deze drie modulen verwerven is voldoende om ingezet te kunnen worden in alle economie-onderdelen van het eindexamenprogramma havo/vwo. Het auditteam acht de gemaakte keuze in het aanbod verstandig met het oog op het tekort aan docenten Economie. De opleiding heeft hierover ook afgestemd met het werkveld.

Met het werkveld en vakgenoten voeren de opleidingen overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De vakdocenten Economie hebben veel contact met hun vakgenoten. De contacten met het werkveld mogen de opleidingen nog intensiveren.

Op grond van bovenstaande komt het auditteam tot een oordeel 'goed' voor deze standaard voor de opleiding Algemene Economie.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inhoud en vormgeving programma

Opzet en inhoud programma

Generiek

Het auditteam heeft kennisgenomen van het programma en acht dit duidelijk van opzet en adequaat. Het programma omvat 90 EC's en is evenwichtig verspreid over drie jaar. Het programma bestaat uit vier pijlers/curriculumonderdelen: 'vak', 'vakdidactiek', 'praktijk/studieloopbaanbegeleiding' en 'onderzoekslijn'. De pijlers 'vak' en 'onderzoekslijn' beslaan terecht het grootste aantal EC (respectievelijk 58 en 20).

De pijlers 'vak' en 'vakdidactiek' komen aan bod in het vakspecifieke gedeelte van het programma. (Zie daarover onder het kopje 'opleiding Algemene Economie'.)

In de pijler 'praktijk/studieloopbaanbegeleiding' komt de begeleiding van de student, de ontwikkeling van de student als professional binnen de school en zijn ontwikkeling in het licht van de eindkwalificaties aan de orde.

In het praktijkdeel ontwikkelt de student zich in brede zin als docent in de totale schoolorganisatie en in engere zin als docent in de bovenbouw. De student moet daarom bij aanvang van het tweede semester van het eerste studiejaar een praktijkplek hebben, waar hij de gelegenheid heeft te werken aan praktische vakdidactische opdrachten in de bovenbouw, activiteiten als professional in de schoolorganisatie en onderzoeksopdrachten in de eigen school. Het auditteam acht het waardevol, dat de opleiding, de student en de werkgever/school hiervoor een tripartite overeenkomst afsluiten. In de praktijk blijkt evenwel dat deze overeenkomst niet altijd wordt nageleefd: niet alle studenten krijgen voldoende ruimte/tijd en ondersteuning van hun werkgever. Zoals al onder standaard 1 is vermeld, zou de opleiding de scholen meer aan zich kunnen binden, waardoor dit knelpunt eveneens kan worden opgelost.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de rol van 'de leerkracht als professional' ten opzichte van de rol van 'expert in het vak' en 'vakdidacticus en pedagoog' het minst in de opleiding terug te vinden is. Daar zouden de opleidingen nog explicieter aandacht aan mogen besteden. Ook de theoretische onderbouwing van het gedrag dat bij deze rol hoort kan nog meer aandacht krijgen. Een belangrijk stap die de opleidingen in 2012-2013 willen maken is het ontwikkelen van een programmalijn gericht op de professional in de school. Deze pijler is nu enigszins sober bediend. Dat kan naar het oordeel van het auditteam waardevolle informatie genereren, die de opleidingen kunnen gebruiken in hun curriculum.

In de pijler 'onderzoek' onderscheiden de opleidingen drie invalshoeken: onderzoeksmethodologie en wetenschapsleer, aanvulling en verdieping van de vakdidactische en algemeen onderwijskundig/leerpsychologische kennis van de student en onder begeleiding opzetten, uitvoeren, verslagleggen en presenteren van onderzoek.

Met ingang van september 2011 is de onderzoekslijn verstevigd en bestaat nu uit vijf modulen die de student telkens afrondt met een opdracht:

Per september 2011 zijn in het eerste studiejaar twee modulen 'gereedheidskist' en 'onderzoeksthema' curriculair herzien. Die worden verzorgd door de vakdocenten. Het auditteam acht deze modulen een wezenlijk onderdeel van de onderzoekslijn. Studenten die nooit eerder onderzoek hebben gedaan in hun vroegere opleiding, krijgen hiermee alle benodigde gereedenschappen aangereikt voor het kunnen uitvoeren van onderzoek in het tweede en derde studiejaar.

In het tweede studiejaar kunnen studenten intekenen op een tweetal workshops 'inleiding op het onderzoek'. Daarna stellen de studenten een onderzoeksplan op en voeren na de goedkeuring van dit plan door twee beoordelaars, een analyse uit van een praktijksituatie aan de hand van (wetenschappelijke) literatuur. Dit onderdeel van de onderzoekslijn start in de nieuwe opzet voor de studenten van het cohort 2011 in 2012. Hierin worden studenten per opleiding/programmaliijn begeleid door onderzoeksdocenten met vakdidactische expertise.

In het derde studiejaar maken de studenten naar aanleiding van de analyse een ontwerp voor een vernieuwing of verbetering. Dat ontwerp moeten de studenten vervolgens testen in de praktijk. Over het analytisch onderzoek uit het tweede studiejaar en het ontwerponderzoek en de uitkomst daarvan schrijft de student zijn eindwerkstuk.

De onderzoekslijn stond tot voor kort los van de rest van het curriculum. De opleidingen hebben dit inmiddels verbeterd. Voor iedere opleiding is nu een programmaleider aangesteld die meedraait in de groep onderzoeksdocenten die de onderzoekslijn coördineren en studenten begeleiden. De programmaleiders zullen voor de komende vijf jaren (vakdidactische) onderzoeksthema's formuleren en daarbij tevens verbinding zoeken met onderzoeksprogramma's/programmaliijnen van lectoraten en kenniskringen van de vier samenwerkende educatieve faculteiten (de vier f-en). Het auditteam acht het een zinvolle stap dat studenten in de nabije toekomst hun onderzoeksvraag positioneren in deze onderzoeksthema's en vervolgens gaan participeren in professionele leergemeenschappen.

Het auditteam acht het essentieel dat alle studenten als toekomstig eerstegraads leraar de rol van educatief onderzoeker uit kunnen voeren op masterniveau, waarbij ze 'evidence informed' werken en kennis uit de eigen lespraktijk benutten. Uit studentevaluaties kwam evenwel naar voren, dat veel studenten de waarde hiervan niet inzagen. De opleidingen stellen dat veel van hun studenten onderzoek doen lastig vinden. Daarnaast is op veel vo-scholen onderzoek doen nog niet gebruikelijk en zijn studenten vaak pioniers op de eigen werkplek. Tijdens de audit is gebleken dat de opleidingen een kentering zien: het werkveld vraagt steeds vaker naar best-practices en scholen nemen steeds vaker LD functies op in het functiehuis, waarin onderzoek doen als een van de kwaliteiten wordt genoemd.

Het auditteam heeft kennisgenomen van de in gang gezette ontwikkelingen die de uitvoering van het onderzoek door de student verbeteren. Tot nu toe waren de vakdocenten met name eigenaar van het programma dat de ontwikkeling van de beroepsrollen 1, 2 en 3 borgt. Uit evaluaties en gesprekken tijdens de audit is gebleken dat niet alle docenten zich eigenaar voelden van de doelstellingen op het gebied van onderzoek, de rollen 4 en 5. Het auditteam heeft evenwel gezien dat de opleidingen hierin verandering hebben aangebracht: de groep docenten die de onderzoekslijn verzorgt en studenten begeleidt bij het doen van onderzoek, bestaan sinds kort niet alleen meer uit onderwijskundigen maar ook uit vakdidactici, die minimaal masterniveau hebben. (Zie verder hierover onder het kopje personeel.) Sterk is in dit kader dat vakdocenten voortaan de modulen over de gereedheidskist en het onderzoeksthema verzorgen. Zij zorgen daarmee voor integratie van het vak met het doen van onderzoek.

Het auditteam verwacht dat studenten door de nieuwe opgezette onderzoekslijn en de betrokkenheid van alle docenten hierbij, zullen inzien dat praktijkgericht onderzoeken en educatief ontwerpen belangrijke aspecten zijn van hun competentieontwikkeling en horen bij hun functioneren als eerstegraads professional.

Opleiding Algemene Economie

Het vakspecifieke programma Algemene Economie is opgebouwd uit twee basismodulen (Basis Macro en Basis Micro) die in het eerste semester in het eerste studiejaar aan bod komen. De opleiding bereidt hierin de studenten voor op de studie en zorgt dat eventuele hiaten worden weggewerkt. Ook trainen de studenten in deze modulen hun vaardigheid in het lezen van Engelse (vak)literatuur. Daarna volgen acht modulen die de opleiding in een zogenoemd 'carrousel model' aanbiedt. Op deze wijze kan de opleiding groepen uit verschillende studiejaren combineren, meer volume creëren en docenten efficiënt inzetten.

Zoals al onder standaard 1 is beschreven zorgt de opleiding ervoor dat studenten eveneens bekwaam worden om het bedrijfseconomische vak 'Management en Organisatie' te kunnen geven in de bovenbouw van havo/vwo. Daartoe gaan in het programma drie van de tien modulen over bedrijfseconomie, te weten 'Het bedrijf en zijn omgeving', 'Extern Financieel Beleid' en 'Intern Financieel Beleid'.

Het auditteam heeft het studiemateriaal bestudeerd en acht dit adequaat. De vakliteratuur bestaat uit gebruikelijke boeken in het hbo en wo en uit boeken gericht op actuele economische vraagstukken.

Het auditteam heeft ook kennisgenomen van de opzet en inhoud van het onderdeel 'vakdidactiek' en is van oordeel dat dit een sterk onderdeel is binnen het programma. Bij 'vakdidactiek' leren de studenten hun visie op de rol van docent Algemene Economie in de bovenbouw te ontwikkelen in een eigen werktheorie. De studenten maken daarbij gebruik van wetenschappelijk en beroepsgerichte literatuur, waarmee zij kennismaken in de modulen van de onderzoekslijn.

Vrijwel alle studenten van de opleiding werken al in het eerste graads gebied. Het vakdidactiek programma biedt ruimte voor vraaggestuurde activiteiten.

In het tweede studiejaar leren de studenten o.a. zelf lessen te ontwerpen en lastige onderwerpen uit te leggen aan leerlingen in de bovenbouw. Activerende vragen stellen en het maken van valide toetsen komt eveneens aan bod. Dit acht het auditteam belangrijke vaardigheden voor de docent economie.

In de lessen vakdidactiek besteedt de opleiding eveneens veel aandacht aan de achtergrond van het nieuwe examenprogramma 'Teulings' dat de studenten zelf in hun vooropleiding niet hebben doorlopen en aan nieuwe methoden voor economie die op dit nieuwe examenprogramma zijn gebaseerd. Zo moeten de huidige bovenbouw leerlingen leren om te experimenteren, conceptueel te denken en 'door de economische bril' naar de werkelijkheid te kijken om problemen te analyseren en oplossingen te bedenken. Het auditteam constateert dat de opleiding ervoor zorgt dat de studenten leren met deze nieuwe inzichten om te gaan en hun leerlingen daarin te inspireren.

Competentieontwikkeling

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de student in de vier pijlers de vijf verschillende rollen met de daarbij behorende generieke en vakspecifieke eindkwalificaties kan ontwikkelen.

Zo ontwikkelt de student in de pijler '*praktijk/studieloopbaanbegeleiding*' de rol van professional binnen de school (rol 3).

In de pijler '*onderzoekslijn*' werkt de student aan de rollen 2, 3, 4 en 5 tegelijk.

Opleiding Algemene Economie

In de pijler '*vak*' ontwikkelt de student de rol van de docent als expert in zijn schoolvak economie (rol 1). De student verbreedt en verdiept in deze lijn zijn kennis en inzicht in het schoolvak.

In de pijler '*vakdidactiek*' ontwikkelt de student de rol van pedagoog en didacticus in de tweede fase (rol 2) en innovatief educatief ontwerper (rol 4).

Het auditteam is van oordeel dat de pijlers vak, vakdidactiek, praktijk en ontwerponderzoek een samenhangend programma vormen waarmee de student uiteindelijk een competent eerste graads leraar economie wordt. De rode draad is steeds de praktijk. (Zie hieronder.)

Praktijkgerichtheid

Generiek

Uit de documenten en uit de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat de opleiding de eigen praktijk van de student steeds neemt als de ingang en uitgang voor het leren. Dat acht het auditteam een zinvolle keuze. In de pijler '*vak*' staan de vakdocenten regelmatig stil bij de mogelijkheid het geleerde te integreren in de eigen onderwijspraktijk. Bij '*vakdidactiek*' behandelen de vakdocenten onderwerpen uit de schoolleerstof die aansluiten bij de vakcolleges. Daarbij speelt de onderwijspraktijk uiteraard een belangrijke rol. Het onderzoek dat de student in het tweede en derde studiejaar uitvoert moet gaan over een thema uit de (eigen) praktijk.

Zoals al hierboven is beschreven voeren de studenten in de pijler '*praktijk*' activiteiten uit op de eigen school. Dit betreffen zowel schoolbrede activiteiten als activiteiten in de bovenbouw. In zijn praktijkdossier/portfolio verzamelt de student bewijzen van zijn competentieontwikkeling zoals lesontwerpen, videofragmenten, observatieverslagen.

Wanneer studenten nog geen uren in de bovenbouw hebben, is een bovenbouw stage die plaatsvindt gedurende één rapportperiode en af te ronden voor het einde van het tweede studiejaar, vereist.

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam is positief over het feit, dat de docenten van de opleiding Algemene Economie alle studenten gedurende hun studie één à twee maal bezoeken op hun werkplek. Zo kunnen zij zelf zien en beoordelen hoe de student lesgeeft op zijn eigen school en hem daar waar gewenst advies geven. De studenten die het auditteam sprak waren hierover zeer tevreden. Het auditteam is van oordeel dat docenten van andere master lerarenopleidingen van de HvA die de werkplekken niet bezoeken, hieraan een voorbeeld kunnen nemen.

Daarnaast is de opleiding Algemene Economie gestart met een pilot Digitale Leer- en Werkplek Omgeving, waarin docenten en studenten op afstand met elkaar contact hebben en kunnen afstemmen. Een aantal andere opleidingen zal binnenkort in deze pilot mee gaan draaien.

Internationale dimensie

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding Algemene Economie weliswaar niet opleidt voor een internationaal werkveld, afgestudeerden gaan in principe allemaal in Nederland werken, maar in het programma wel aandacht besteedt aan een aantal internationale componenten. Bij diverse programma onderdelen maken de docenten gebruik van internationale (vakdidactische) literatuur.

Daarnaast is er binnen de verschillende programmaonderdelen aandacht voor internationale wetenschappelijke ontwikkelingen. Het auditteam acht deze aandacht voor economische ontwikkelingen in internationaal perspectief inherent aan het vak.

Didactische uitgangspunten

Generiek

Het auditteam is van oordeel dat de wijze waarop de docenten het onderwijs aanbieden past bij de doelgroep en aansluit bij de behoefte van deze professionals en bij de dagelijkse onderwijspraktijk waarin zij verkeren. De docenten nodigen studenten uit vanuit meerdere didactische perspectieven tot leren, zodat zij aan het einde van de studie zelf weet hebben van meerdere paradigma's, opvattingen en bijbehorende werkvormen en daar in verschillende contexten in de eigen praktijk flexibel mee kunnen omgaan. Docenten van de opleidingen geven in hun lessen zelf het goede voorbeeld, zodat er sprake is van het zogenoemde 'dubbele bodem' leren.

Studeerbaarheid en aansluiting

Generiek

Het auditteam acht de toelatingseisen tot de opleidingen helder: studenten moeten een tweedegraads lesbevoegdheid hebben en moeten werkzaam zijn in het onderwijs. Enige jaren ervaring heeft de voorkeur.

Voor aanvang van de studie houden de opleidingen een intakegesprek met kandidaten om vast te stellen of zij formeel toelaatbaar zijn, te vragen naar de motivatie van de student om aan deze opleiding te beginnen, om voorlichting te geven over de inhoud en het niveau van de studie en na te gaan of een studielast van 20 uur per week voor de student haalbaar is. Ook inventariseren de opleidingen tijdens de intake de mogelijkheden tot vrijstellingen. Op deze wijze bevorderen de opleidingen dat alleen studenten die beschikken over de juiste competenties en studiehouding en voor wie de studie ook haalbaar is, met de opleiding starten.

Het auditteam constateert dat er nog een verschil bestaat tussen de opleidingen in hoe zij de intake inrichten en wat zij studenten vooraf melden over de studielast en de moeilijkheidsgraad van de opleiding. Het auditteam beveelt alle opleidingen aan een zo reëel mogelijk beeld te schetsen en ook één lijn te trekken in het advies over het aantal uren dat de student naast zijn studie maximaal zou moeten werken.

In de praktijk blijkt, dat de opleidingen te maken hebben met een zeer diverse instroom: sommige studenten hebben recent hun bacheloropleiding afgerond, voor anderen is dat lang geleden, sommigen functioneren in hun werkomgeving al op masterniveau, voor anderen is dat nog onbekend terrein.

De gemiddelde studielast is 20 uur per week. De lessen zijn geprogrammeerd op één dag, de donderdag. Studenten krijgen 7 à 8 klokuren les. De rest van de studietijd besteden zij aan zelfstudie en aan het uitvoeren van opdrachten in de praktijk. Uit de gesprekken met de studenten tijdens de audit blijkt, dat zij inderdaad 20 uur per week nodig hebben om bij te blijven.

Voor veel studenten is de studie pittig. Veel studenten stagneren vanwege de combinatie van werk, studie en privé. Daarnaast zijn er ook vertragende en/of stagnerende oorzaken aan te wijzen binnen de opleiding, zoals de onderzoekslijn die hoge eisen stelt aan de student.

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding Algemene Economie verschillende maatregelen heeft genomen om het programma studeerbaar te maken. De opleiding kent weinig uitval en in veel gevallen studeert ongeveer de helft van een cohort na drie jaar af.

- Zoals al onder standaard 1 is vermeld, hanteert de opleiding o.a. als toegangseis, dat de studenten de kennisbasis van de 2^e graadsleraar Bedrijfseconomie beheersen. Daarmee zorgt de opleiding er voor, dat alleen studenten die voldoende basiskennis hebben om zich verder te bekwamen in het geven van het vak 'Management en Organisatie' in de bovenbouw van het vo met deze opleiding starten.
- De opleiding besteedt veel aandacht aan een doorgaande leerlijn van de tweedegraads lerarenopleiding naar de eerstegraads. Ongeveer 50% van de instromende studenten studeerde voorheen aan de tweedegraads lerarenopleiding van de HvA. De docenten die veelal lesgeven in de bachelor én de master lerarenopleiding zorgen voor een doorgaande leerlijn. De docenten van de opleiding stemmen eveneens af over aansluiting van het bachelorprogramma op het master programma met de docenten van de tweedegraadsopleidingen algemene economie van de andere drie hogescholen binnen het samenwerkingsverband. Omdat de andere drie hogescholen (Utrecht, Windesheim en INHolland) zelf geen masterlerarenopleiding aanbieden, zijn de opleidingen in het samenwerkingsverband gestart met synchronisatie van hun bachelorprogramma's. Docenten van de tweedegraads lerarenopleidingen algemene economie stimuleren hun studenten voor hun master door te studeren aan de HvA zodat zij kunnen profiteren van die doorgaande leerlijn. Dat vindt het auditteam in het kader van een goede aansluiting een prima ontwikkeling.
- Omwille van de studeerbaarheid toetst de opleiding alle modules in twee delen. Studenten zijn daarover zeer tevreden.
 - Eén van de docenten Economie is bij wijze van pilot gestart met het opnemen van delen van eigen lessen, die hij via de Didactische Leer- en Werk Omgeving, DLWO aanbiedt. Zo kunnen studenten op een later tijdstip nog een keer kijken naar bijvoorbeeld uitleg over lastige onderdelen en met elkaar en de docent discussiëren over het vak en het lesgeven. Docent en studenten zijn enthousiast over de mogelijkheden van DLWO. Andere docenten roosteren met ingang van 2011-2012 vragenuurtjes in voor door studenten als moeilijk ervaren vakken.
- Doordat de opleiding maar een kleine groep studenten heeft, kennen alle docenten de studenten goed. Docenten weten wanneer studenten problemen hebben met hun studie en geven hen daar waar gewenst ondersteuning. Wanneer studenten vertragen stimuleren de docenten hen om 'aan de gang te blijven'. Zeker wanneer de studenten in de laatste fase van de studie bezig zijn met hun onderzoeksopdracht, is dat van belang.

Daarnaast adviseert de opleiding (niet bindend) studenten die in het eerste studiejaar onvoldoende resultaten behalen in de twee basismodulen, de studie niet voort te zetten.

Tevredenheid studenten en werkveld over het programma

Opleiding Algemene Economie

Uit studenttevredenheidsonderzoeken en uit gesprekken met de studenten tijdens de audit is gebleken, dat de studenten algemene economie tevreden zijn over de inhoud van het onderwijsprogramma. Hun tevredenheid over onderzoeksmatige aspecten, internationale ontwikkelingen en gebruik van ICT lag hoger dan bij de andere master lerarenopleidingen van de HvA. Ook de inhoudelijke veranderingen in het programma vanwege de nieuwe exameneisen havo/vwo hebben de studenten positief ontvangen. Het was wel een nadeel dat docenten samen met de studenten moesten uitzoeken hoe zij de nieuwe exameneisen vorm moesten geven, maar de studenten die het auditteam sprak hebben het wel als nuttig ervaren. Over vakdidactiek zijn de meningen van de tweedejaars studenten meer verdeeld. Sommigen zijn zeer positief, anderen zijn minder tevreden. De docenten stellen dat het lastig is alle studenten hiervoor op één lijn te krijgen. Sommigen studenten werkten bij aanvang van de studie al in het eerste graads gebied en hebben derhalve al veel ervaring. In verband met kritiek op de modules bedrijfseconomie heeft de opleiding een andere docent aangetrokken.

Personeel

Generiek

Het auditteam heeft vernomen dat de meeste vakdocenten zowel onderwijs in de bachelor als in de masteropleiding verzorgen en hun hoofdaanstelling bij de bachelor hebben. In de masteropleiding zetten zij hun specialisme in. Om de betrokkenheid bij de masteropleiding te bevorderen en de samenhang in het masterteam te bevorderen organiseren de opleidingen éénmaal per jaar een studieconferentie van masterdocenten. Ook is er meer formatie vrijgemaakt voor regelmatig overleg van coördinatoren, leden van kernteams en andere docenten met speciale taken.

Het auditteam acht het een juiste keuze, dat elke masteropleiding een eigen 'kernteam' kent dat verantwoordelijk is voor de actualiteit en de diepgang van het opleidingsprogramma in het eigen vak en de samenhang van het vakprogramma met het generieke deel van het programma en voor de toetsen.

Belangrijk is dat de zes masteropleidingen voor de onderzoekslijn één coördinator hebben aangesteld. Deze onderzoekscoördinator is tevens als onderzoeker verbonden aan het lectoraat 'School en omgeving in de grote stad'. Daarnaast hebben de opleidingen in 2010-2011 versterking gezocht in de teams door meerdere hooggekwalificeerde docenten met grotere aanstellingen aan de masteropleidingen te binden. Hiermee zorgen de opleidingen voor meer continuïteit in het aanbod van de activiteiten rondom de onderzoekslijn en de begeleiding van de studenten hierbij.

Zoals al hierboven is beschreven zullen vakdocenten sterker betrokken worden bij het doen van onderzoek. Om te zorgen voor een inbedding van onderzoek in de rest van het curriculum zetten de opleidingen de onderzoeksdocenten waar mogelijk ook in voor andere modulen. Daarnaast zullen er vanaf 2012 tussentijdse presentaties van studentonderzoek georganiseerd worden, waarbij vakdidactici die niet bij de onderzoekslijn betrokken zijn uitgenodigd worden feedback te geven op het theoretisch en ontwerpdeel van het onderzoek.

De opleidingen besteden voldoende aandacht aan professionalisering van de docenten. Zo hebben de docenten het afgelopen studiejaar (2010-2011) een aantal studiedagen over toetsing gevolgd, om hun toetsdeskundigheid te verhogen. Ook gaat de Examencommissie jaarlijks een scholingsdag 'Toetsing' organiseren om haar eigen deskundigheid en die van de docenten op peil te houden. Voor vakdocenten die te lang geleden zelf onderzoek deden, start in december 2011 een eerste professionaliseringstraject, waarbij docenten zelf het proces van praktijkonderzoek doorlopen. Daarnaast worden er specifieke trainingen verzorgd rond onderwerpen als statistisch toetsen, vakdidactisch ontwerpen en ontwerponderzoek, actuele vakdidactische ontwikkelingen.

Bij de masteropleiding Algemene Economie zijn acht docenten werkzaam. Het auditteam is op basis van de cv's en de gesprekken met de docenten en de studenten van oordeel dat de opleiding Algemene Economie beschikt over een kwalitatief deskundig team met actieve en enthousiaste docenten. Studenten van de opleiding zijn positief over de inhoudelijke kennis van hun docenten. Studenten kunnen hun docenten altijd aanspreken en de SLB-er houdt goed vinger aan de pols hoe het met elke student gaat.

Alle docenten hebben een eerstegraads opleiding. Bijna alle docenten zijn ook elders werkzaam op de HvA, meestal bij de tweedegraads lerarenopleidingen Algemene Economie en bedrijfseconomie. De omvang van de aanstellingen is klein door het relatief kleine aantal studenten in de opleiding. Bovendien zijn er veel specialisten nodig. De coördinator is eveneens coördinator voor de tweedegraads deeltijdopleiding. Maar door het feit, dat ze bijna allen ook in de tweedegraads lerarenopleiding werken, zien en spreken ze elkaar frequent in formeel en informeel overleg.

De economiedocenten leggen naar het oordeel van het auditteam in hun lessen voldoende verbinding met de huidige beroepspraktijk. Drie docenten van de opleiding zijn nog zelf als eerstegraads leraar werkzaam in de beroepspraktijk van havo/vwo. De vakdidactiek docenten van het tweede studiejaar zijn ervaren docenten in het vo gebied en zijn ook de begeleiders van de studenten. Daarnaast neemt de opleiding deel aan LIO dagen in samenwerking met de universitaire opleidingen en levert daaraan ook zelf een bijdrage.

De docenten zorgen er goed voor dat actuele ontwikkelingen worden meegenomen in de opleiding. Zo hebben twee docenten deelgenomen aan de Commissie Teulings II en was een vakdidactiekdocent betrokken bij de vervolgpilot in het 2^e jaar. Daarnaast nemen alle docenten deel aan (werk)conferenties op vak- en didactisch gebied.

Twee economiedocenten zijn inmiddels betrokken bij het afstudeeronderzoek van de studenten. De studenten die nu met onderzoek bezig zijn, kunnen bij hen terecht voor vragen. Voor andere docenten economie die lesgeven in de bachelor en de master is het lang geleden dat zij zelf onderzoek deden. Het auditteam beveelt deze docenten aan zich hierin opnieuw te bekwamen, zodat nog meer vakdocenten inzetbaar zijn in de begeleiding van de studenten.

Voorzieningen

Generiek

Het auditteam heeft een rondleiding gehad langs de algemene en opleidings specifieke voorzieningen en acht deze toereikend voor de lerarenopleidingen. Het domein Onderwijs en Opvoeding is in juli 2011 verhuisd naar een nieuw gebouw op de Amstelcampus. De masterstudenten kunnen daar gebruik maken van allerhande faciliteiten van de HVA zoals een goed geoutilleerde mediatheek met veel digitale bronnen en vaktijdschriften voor elk vak, e-mail, intranet en de elektronische leeromgeving BSCW. De opleidingen gaan er vanuit dat studenten en docenten hun eigen laptop meenemen.

In de eigen mediatheek kunnen de studenten tevens alle methoden die in het vo worden gebruikt, raadplegen. Daarnaast kunnen studenten terecht in de uitstekend uitgeruste mediatheken van de UvA en de VU, waar zij literatuuronderzoek kunnen doen in het kader van de onderzoekslijn.

In de lokalen waar de studenten werken is een computer en een beamer of een elektronisch schoolbord beschikbaar. Met deze laatst genoemde voorzieningen sluit de HVA aan op de middelen die studenten nodig hebben voor het uitoefenen van het beroep van leraar.

Omdat het gebruik van ICT in het onderwijs nog een inhaalslag nodig had, hebben de opleidingen gewerkt aan de opzet van een nieuwe Didactische Leer- en Werk Omgeving (DLWO). De opleiding Algemene Economie is hierin een voorloper en hiermee in 2011-2012 gestart. In de DLWO kunnen de studenten tijd- en plaatsonafhankelijk studeren. Daarnaast participeren de masteropleidingen in een ontwikkelproject van de vier samenwerkende educatieve faculteiten waar eveneens gebruik wordt gemaakt van een DLWO. Hierbij zijn de opleidingen Algemene economie, Frans en Wiskunde betrokken.

Opleiding Algemene Economie

Voor de studenten van de opleiding is de nabijheid van de Economiefaculteit van de UvA met zijn goede voorziene mediatheek een sterk punt.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is van oordeel dat er binnen de opleiding Algemene Economie een samenhangende leeromgeving aanwezig is. Daarvoor zorgen de vakinhoudelijk bekwame, actieve en enthousiaste docenten en de onderzoeksdocenten, die studenten de voor een eerstegraads leraar vereiste kennis en vaardigheden bijbrengen.

Door onder andere eigen ervaring van de vakdidactiek docenten in het vo en door het deelnemen aan en participeren in LIO dagen, zorgen de docenten voor een verbinding met de beroepspraktijk. Studenten zijn positief over hun docenten en hun betrokkenheid bij een ieder van hen.

De opleiding Algemene Economie biedt een duidelijk opgezet en actueel programma met vier pijlers waarbinnen de student in principe de vijf verschillende rollen en bijbehorende competenties kan ontwikkelen. Door de strenge toelatingseisen en het aanbod van drie modules over bedrijfseconomie, zorgt de opleiding ervoor dat de studenten bekwaam worden les te geven in alle economie onderdelen voor het eindexamen havo/vwo.

De pijler 'onderzoek' behoeft aandacht. Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen deze pijler heeft getroffen essentieel. Deze zullen de uitvoering van het onderzoek door de student verbeteren. Het is belangrijk dat de vakdocenten Economie nu betrokken zijn bij het onderzoek doen en het onderzoek niet langer los staat van de rest van het curriculum. De eerste stappen heeft de opleiding gezet. De sterkere samenwerking met de eigen lectoraten van de HvA en de lectoraten van de educatieve faculteiten van de drie andere hogescholen Utrecht, Windesheim en INHolland voor het formuleren van onderzoeksthema's voor studenten, is in dit verband eveneens van belang.

De opleiding besteedt in het programma voldoende aandacht aan internationale componenten en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen en docenten maken bij diverse programma onderdelen gebruik van internationale (vakdidactische) literatuur. Studenten zijn hierover tevreden evenals over de aandacht voor onderzoeksmatige aspecten in het programma en het gebruik van ICT.

Het auditteam is positief over het feit, dat de docenten van de opleiding Algemene Economie alle studenten gedurende hun studie één à twee maal bezoeken op hun werkplek. De pilot Digitale Leer- en Werkplek Omgeving biedt daarnaast mooie begeleidings- en afstemmingsmogelijkheden.

De maatregelen die de opleiding Algemene Economie heeft genomen zorgen voor een studeerbaar programma, waar weinig studenten in uitvallen en in veel gevallen ongeveer de helft van een cohort na drie jaar al afstudeert.

De beschikbare voorzieningen in het nieuwe gebouw zijn toereikend voor (het kunnen volgen van) het economie onderwijs.

Vanwege het duidelijk opgezette, actuele en studeerbare programma en het vakbekwame, actieve, enthousiaste en nauw bij de studenten betrokken docententeam, zou een oordeel 'goed' op zijn plaats zijn. Echter, omdat de recent genomen maatregelen in de onderzoekslijn, die 20 EC van het programma beslaat, en de inzet van vakdocenten in de begeleiding bij het doen van onderzoek hun effect nog moeten bewijzen, komt het auditteam op dit moment evenwel tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Stelsel van toetsen en beoordelen

Het auditteam heeft tijdens de audit vernomen, dat de master lerarenopleidingen tot op heden het toetsbeleidsplan van de tweedegraads lerarenopleidingen van de HvA als leidraad gebruiken. Het auditteam acht het een belangrijke stap, dat er per september 2012 een eigen toetsplan met een aanscherping voor de master lerarenopleidingen gereed zal zijn.

Zoals onder standaard 2 is beschreven hebben de opleidingen hun curriculum opgebouwd uit een aantal pijlers aan de hand van de vijf rollen uit het beroepsprofiel. Uit het bestudeerde studiemateriaal blijkt, dat de opleidingen verschillende bij de rollen en pijlers passende toetsvormen hanteren om te toetsen en te beoordelen of de studenten de bij de rollen behorende leerdoelen en eindkwalificaties hebben bereikt. De opleidingen toetsen de rollen weliswaar apart, maar er is een duidelijke samenhang met andere rollen. Zo toetst de opleiding onderzoeksmatig denken niet uitsluitend in het kader van rol 5 (onderzoeker), maar komt de context van rol 1 (expert) en 2 (vakdidacticus) ook in het onderzoek terug.

Het auditteam heeft een variëteit aan toetsvormen gezien, die tevens een mooie handreiking voor de student vormen voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

Rol 1

Generiek

De vaktoetsen zijn gericht op het op masterniveau kunnen hanteren van begrippen, principes, onderzoekswijzen en toepassingen van de wetenschappelijke discipline waaraan het schoolvak gelieerd is. In de landelijke kennisbases is dit eveneens het uitgangspunt.

Het auditteam acht het sterk van de opleidingen dat zij voor de beoordeling van het masterniveau van rol 1 algemene beoordelingscriteria/ rubrics hebben opgesteld.

Opleiding Algemene Economie

De toetsing van de rol van expert in het vak algemene economie gebeurt halverwege en aan het eind van elke module. De meest gebruikte vorm van toetsing in het eerste deel van de module is een schriftelijk tentamen waarin het accent ligt op toetsing van nieuwe kennis, begrip en analyseren. Het tweede deel van de module toetst de opleiding veelal op het hogere niveau van analyseren, evalueren of ontwerpen. Dit kan zijn in de vorm van een presentatie, essay of betoog. Bij de meer kwantitatieve vakken zoals Micro- en Macro economie volgt een tweede schriftelijk tentamen.

Rol 2 en 3

Generiek

De toetsing van de eindkwalificaties behorend bij de rollen vakdidacticus en professional gebeurt aan de hand van producten in het praktijkdossier. De landelijke kennisbases vormt evenals bij rol 1 een belangrijk ijkpunt voor de toetsing van rol 2.

Voor het behalen van het masterniveau van rol 2 moet de student naast de producten in zijn dossier, zijn handelen ook kunnen verantwoorden en theoretisch kunnen onderbouwen. Ook voor het beoordelen van het masterniveau van rol 2 hanteren de opleidingen algemene indicatoren, zoals een onderzoekende en (zelf) kritische houding ten aanzien van de beroepsrol in de praktijk, relevante theorie kunnen vertalen naar de praktijk, eigen kennis en vaardigheden op basis van zelfreflectie en feedback in verband kunnen brengen met de competenties van de expert en vakdidacticus. Het auditteam heeft deze indicatoren bekeken en acht deze passend bij rol 2.

In het kader van rol 3 moet de student door middel van producten in zijn dossier laten zien dat hij in staat is als educatieve professional op masterniveau een bijdrage te leveren aan de schoolontwikkeling.

De studieloopbaanbegeleider beoordeelt aan de hand van het eindpraktijkdossier of de student de competenties behorend bij de rollen 2 en 3 bereikt heeft. De beoordeling van de uitgewerkte opdrachten door de vakdocent en de eigen reflecties van de student spelen hierbij een belangrijke rol.

Opleiding Algemene Economie

De opleiding beoordeelt de student o.a. aan de hand van gerichte opdrachten en de zelf ontworpen lessen economie. Ook de uitvoering van de lessen is onderwerp van de beoordeling. In het laatste semester moeten de studenten laten zien dat zij sommen en lastige concepten kunnen uitleggen, activerende vragen kunnen formuleren en valide toetsen kunnen opstellen. De student verantwoordt en onderbouwt zijn handelen o.a. aan de hand van zijn werktheorie (opdracht van pijler 2 'vakdidactiek') waarin hij in een werkstuk zijn visie op het schoolvak economie en de eigen didactiek in de bovenbouw heeft geformuleerd.

Rol 4 en 5

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen de rollen van educatief ontwerper en onderzoeker met name in de onderzoekslijn toetsen. Het eindonderzoeksrapport is het afsluitende bewijsstuk voor de beheersing van deze twee rollen.

Zoals al onder standaard 2 is beschreven heeft de opleiding de onderzoekslijn met ingang van september 2011 versterkt. De student sluit nu elk van de vijf modules af met een opdracht en moet voor deze opdracht een voldoende halen om door te mogen gaan met de volgende module.

Tevredenheid studenten over toetsing

Uit de studentevaluaties en uit de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat studenten over het algemeen positief zijn over de toetsing. In de studenttevredenheidsonderzoeken scoren zij op geen van de vragen over de kwaliteit van de toetsing lager dan een drie op een vijfpuntschaal. Zij vinden, dat de toetsen goed aansluiten op het onderwijs. De beoordelingscriteria zijn helder en worden op een juiste wijze toegepast.

Het afstuderen

In de opleidingen is geen sprake van één integraal eindbeoordelingsmoment. Zoals hierboven is beschreven toetsen en beoordelen de opleidingen de studenten in de verschillende rollen op de daarbij behorende specifieke eindkwalificaties. In elk van deze rollen moet de student aantonen competent te zijn op masterniveau.

Inzichtelijkheid, validiteit en betrouwbaarheid

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen het laatste jaar veel aandacht hebben besteed aan de validiteit en betrouwbaarheid van het toetsen en beoordelen. De Examencommissie die tevens Toetscommissie is, had en heeft hierin een belangrijke rol.

Zo hebben de opleidingen voor de beoordeling van het masterniveau van rol 1 en 2 gezamenlijk algemene beoordelingscriteria/rubrics opgesteld en zijn er afspraken gemaakt over het 'vierogenprincipe' bij de vaktoetsen: de expertdocent die de toets voor zijn module heeft opgesteld, checkt voor afname via collegiale consultatie of de toets een heldere vraagstelling, het juiste niveau en de juiste omvang heeft.

Voor het beoordelen van het eindpraktijkdossier gebruikt de studieloopbaanbegeleider een beoordelingsformat en criteria die in de handleiding 'vakdidactiek, studieloopbaanbegeleiding en praktijkdeel' zijn vastgelegd.

In een studiebijeenkomst in 2010-2011 hebben docenten onder leiding van experts een analyse gemaakt van het masterniveau van de eigen toetsen. Daaruit kwam naar voren dat de meeste toetsen voldeden aan de mastercriteria. Daar waar nodig pasten de docenten toetsen aan.

Ook hebben de opleidingen verbeteringen aangebracht in de toetsing en de beoordeling van de (eind)opdrachten. Zo zijn in 2010-2011 de beoordelingsformulieren aangepast en zijn beoordelingscriteria na overleg met docenten van het ILO aangescherpt. Door het hanteren van rubrics is een transparante beoordeling mogelijk met een duidelijk onderscheid tussen voldoende en onvoldoende. Dit beoordelingsformulier legt de HvA nu nog voor aan externe experts.

Bij een aantal cruciale opdrachten, zoals het onderzoeksplan en het eindwerkstuk, is sinds 2011 een tweede beoordelaar aanwezig. Met ingang van 2012-2013 zal de begeleider van de student bij de onderzoeksopdracht, het eindwerkstuk, niet langer tevens de beoordelaar zijn.

Ook zijn de bij de onderzoekslijn betrokken docenten in 2011 gestart met het bespreken van onderzoeksproducten (onderzoeksplannen en analytische onderzoeksrapporten) om een gezamenlijke taal te ontwikkelen en tot betere afstemming te komen. In februari 2012 staat een expertmeeting gepland om met de vier ff-en te kijken naar de beoordelingsformulieren van elke opleiding en afspraken te maken om elkaars eindwerkstukken te beoordelen.

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen met bovenstaande verbetermaatregelen essentiële stappen hebben gezet om de kwaliteit van het toetsen en beoordelen van rol 4 en 5 te borgen en daarmee ook het realiseren van het gewenste eindniveau van de studenten in deze rollen te borgen. (Zie daarover verder onder het kopje 'eigen oordeel van het auditteam'.)

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam heeft geconstateerd dat de vakdocenten Economie aandacht besteden aan de validiteit en betrouwbaarheid. Met het vier-ogen principe zijn een aantal docenten in het vorige studiejaar al gestart. Met ingang van 2011-2012 passen alle docenten dit principe toe. Daarnaast hebben de docenten gezamenlijk een toetsmatrijs opgesteld die zij gebruiken bij het opstellen van hun toetsen. Met ingang van 2011-2012 heeft de opleiding ook tijd ingeroosterd voor plenaire bespreking van gemaakte toetsen.

Het auditteam heeft tijdens de audit zelf ook de tentamens van de vakken en steekproefsgewijs een aantal beoordelingen bekeken en is op basis hiervan van oordeel dat de toetsing en beoordeling in orde is. De steekproef laat zien, dat docenten op een gevarieerde wijze de kennis van de stof en de wijze waarop de studenten deze stof kunnen toepassen, toetsen. Naast klassieke toetsen moeten ook al in het eerste jaar essays geschreven worden. De tentamens zijn voorzien van een duidelijke waarderingschaal. Met de eigen uitwerking van de docent vormt deze de basis van de beoordeling.

Examencommissie

De master lerarenopleidingen kennen één Examencommissie. Met ingang van 1 november 2011 zullen de voorzitter en de ambtelijk secretaris van de bachelor lerarenopleidingen ook voorzitter en secretaris van de master lerarenopleidingen worden, zodat de commissie kan voldoen aan wettelijke eisen en binnen het domein van de lerarenopleidingen kan samenwerken en afstemmen. Naast de voorzitter en secretaris hebben er één docent namens de talen, één docent namens de opleidingen Wiskunde, Algemene Economie, Geschiedenis en de coördinator onderzoek zitting in de Examencommissie.

De Examencommissie fungeert eveneens als (centrale) Toetscommissie en werkt daarbij nauw samen met de kernopleidingsteams. Zoals al onder standaard 2 is vermeld organiseert de Examencommissie jaarlijks een scholingsdag 'Toetsing' om haar eigen deskundigheid en die van de docenten op peil te houden.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de Examencommissie haar rol stevig heeft opgepakt. Er is een duidelijke onderzoekskalender om te controleren of de toetsing en beoordeling van alle rollen op een juiste wijze geschiedt en de toetsen kwaliteit hebben en op masterniveau zijn. Zo heeft de Examencommissie aan de hand van de beoordelingscriteria recent steekproeven genomen in praktijkdossiers om de toetsing van rol 2 en 3 te analyseren en gaat zij in januari 2012 van elk vakgebied een aantal toetsen voor rol 1 doornemen. Zo zullen alle rollen aan bod komen.

De wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren

De meeste studenten bleven na hun afstuderen als eerstegraads docent werken op de school waaraan ze al verbonden waren. Daarnaast gingen zij zich met andere taken bezighouden, zoals meer coördinerende taken of kregen zij een leidinggevende rol of hielden zich bezig met onderzoek.

Tot op heden stroomden geen van de studenten na afstuderen door naar een universiteit.

Uit de (mondelijke) contacten die de opleidingen hebben met scholen, blijkt dat de schoolbesturen van de scholen waar de studenten werkzaam zijn, tevreden zijn over de kwaliteit van de opleiding en het gerealiseerde niveau van de studenten. Dit beaamden de werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerd niveau

Het gerealiseerde niveau blijkt onder andere uit de producten die de studenten gedurende hun opleiding hebben gemaakt, de verbinding die ze hebben gelegd tussen theorie en praktijk, uit de reflecties die ze hebben geschreven over de verzorgde lessen in de eigen praktijk en hun eigen ontwikkeling gedurende de opleiding en uit de eindwerkstukken. Daarom heeft het auditteam tijdens de audit steekproefsgewijs praktijkdossiers van studenten van de verschillende opleidingen bestudeerd en voorafgaand aan de audit eindwerkstukken opgevraagd.

Opleiding Algemene Economie

Het auditteam is van oordeel dat de bestudeerde praktijkdossiers van de studenten economie laten zien dat zij qua bereik en diepgang een voldoende tot goed masterniveau hebben bereikt.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde niveau van de eindwerkstukken heeft het auditteam een steekproef genomen uit de lijst van afgestudeerden van de afgelopen twee studie jaren. Van elke opleiding heeft de vakdeskundige zes werkstukken geselecteerd. De twee generieke deskundigen uit het kernteam selecteerden ieder vier werkstukken verspreid over de zes verschillende vakken. Met dit totale aantal van 44 las het gehele auditteam nagenoeg alle eindwerkstukken van de afgelopen twee studie jaren.

Omdat er bij het auditteam twijfel bestond over het niveau van één of meerdere eindwerkstukken bij elke opleiding, heeft het auditteam conform de richtlijnen van de NVAO na de audit een tweede beoordelingsronde ingelast, waarin tweede lezers nog eens twintig afstudeerwerkstukken van de zes opleidingen met een door de opleiding gegeven oordeel 6 en 7 hebben gelezen; daarbij eindwerkstukken lezend van een ander dan het eigen vak. In de tweede lezing viel het de auditoren op, dat veel van de zwakke punten in de eindwerkstukken generiek waren en niet terug te voeren waren op één opleiding speciaal.

Ten aanzien van economie heeft het auditteam het volgende geconstateerd. Het auditteam las alle vijf de beschikbare eindwerkstukken algemene economie, waarvan er één was geschreven door drie studenten en één door twee studenten. Eén werkstuk kreeg van de opleiding het eindcijfer 6, drie kregen een 7 en één een 8.

In de eerste lezing van de eindwerkstukken algemene economie beoordeelde de auditor het eindwerkstuk dat geschreven was door de twee studenten met een 6-. De andere eindwerkstukken beoordeelde de eerste lezer als voldoende, waarbij hij twee van de drie werkstukken met het eindcijfer 7 met een 6 beoordeelde en het eindwerkstuk met het eindcijfer 8 met een 9 beoordeelde.

In de tweede lezing van drie eindwerkstukken algemene economie beoordeelden de auditor het werkstuk met de 6- ook met een 6- en de andere twee met een voldoende.

In het eindwerkstuk 6- misten de auditoren een goede samenhang tussen analyse en onderzoek. Het onderwerp 'motivatie' (bij het vak economie) waarnaar in de analytische fase onderzoek was gedaan, kwam in de nieuw ontworpen lessenserie over belastingopgaven nauwelijks terug. Het doel van de lessenserie was veeleer de leerstof zo op te bouwen, dat leerlingen grafieken en rekenopgaven behorend bij het onderdeel belasting beter zouden begrijpen. De nieuwe lessenserie leidde wel tot betere resultaten van de proefwerken vergeleken met een oude lessenserie. De opzet van het onderzoek was wazig en methodologisch niet sterk. Het auditteam acht het waarschijnlijk dat het niet voldoen aan de eisen van de analyse en kwaliteit van het onderzoek voor een deel te verklaren is door het ontbreken van vakdidactische deskundigheid op het terrein van economie bij de begeleidende en beoordelende docenten in de onderzoekslijn. Daarnaast gold voor heel veel werkstukken, dus ook voor de met een voldoende beoordeelde werkstukken, dat een slag erover heen nodig/nuttig was geweest voor de kwaliteit én het niveau van het werkstuk.

Na overleg hebben de auditoren besloten het eindwerkstuk Algemene Economie dat in de tweede lezing met een grens 6- was beoordeeld, een afgeronde 6 te geven. De opzet en uitvoering van het ontwerponderzoek (de lessenserie) en een duidelijke analyse van de eigen leerpunten heeft daarbij de doorslag gegeven.

Tijdens de audit is over het niveau van de eindwerkstukken uitgebreid gesproken met het management, de onderzoeksdocenten, de vakdocenten en de Examencommissie. Zoals al onder standaard 2 en hierboven is vermeld, hebben de opleidingen inmiddels verbetermaatregelen getroffen en geïmplementeerd: versteviging van de onderzoekslijn, vakdidactici samen met de onderzoeksdocenten inzetten voor begeleiding en beoordeling van het onderzoek en studenten motiveren voor onderzoek doen door thema's te formuleren waar studenten hun onderzoek aan kunnen ophangen.

Het auditteam heeft er vertrouwen in dat deze maatregelen er voor zullen zorgen dat het niveau van de analyse en het ontwerponderzoek omhoog gaan.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is van oordeel dat de opleidingen op een adequate manier via verschillende toetsvormen toetsen en beoordelen of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt.

De gehanteerde toetsen vormen tevens een mooie handreiking voor de student voor het zelf construeren van een variëteit aan toetsen voor (bovenbouw) leerlingen. Het dubbele bodemprincipe van leren is hierbij aantoonbaar aanwezig.

De opleidingen zorgen ervoor dat het toetsen en beoordelen valide en betrouwbaar verloopt, door beoordelingsformulieren met vastgestelde criteria te hanteren, door het zogenoemde 'vier ogenprincipe' en het bij diverse opdrachten inzetten van meerdere beoordelaars.

De Examencommissie, die tevens Toetscommissie is, speelt hierin aantoonbaar een belangrijke en sturende rol.

Vakdocenten economie zorgen op het vakgebied eveneens voor betrouwbaarheid in de beoordeling door met ingang van 2011-2012 tijd in te roosteren voor plenaire bespreking van gemaakte toetsen met alle vakdocenten economie.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus) en 3 (professional) voldoende masterniveau hebben bereikt. Dat blijkt o.a. uit de praktijkdossiers, uit de tevredenheid van het werkveld over het niveau van de afgestudeerden en uit het feit, dat alle afgestudeerden na hun studie functioneren als eerstegraads docent in het voortgezet onderwijs. Dat voldoende niveau geldt eveneens voor de studenten Algemene Economie waar het gaat om de rollen 4 (innovatief educatief ontwerper) en 5 (educatief onderzoeker), zij het dat twee van de acht afgestudeerde studenten hiervoor naar het oordeel van het auditteam maar nipt een voldoende halen. Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen die de opleiding al heeft getroffen er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in de rollen 4 en 5 een hoger masterniveau zullen bereiken.

5. ALGEMENE CONCLUSIE

De opleiding gaat uit van de set landelijk vastgestelde generieke en vakspecifieke eindkwalificaties van de hbo-master lerarenopleiding Algemene Economie en de landelijke vastgestelde kennisbasis Algemene Economie. Daarmee voldoet de opleiding aan de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerde eerstegraads leraar Economie.

Met het werkveld en vakgenoten voeren de opleidingen overleg over de eindkwalificaties en de opzet en inhoud van het programma. De contacten met het werkveld mogen de opleidingen nog intensiveren.

Binnen de opleiding Algemene Economie is een samenhangende leeromgeving aanwezig. De (vak)inhoudelijk bekwame, actieve en enthousiaste vakdocenten en de onderzoeksdocenten zorgen daarvoor door een duidelijk opgezet programma te bieden met vier pijlers waarbinnen de student in principe de vijf verschillende rollen en bijbehorende competenties kan ontwikkelen. Het auditteam acht de verbeteringen die de opleiding met ingang van september 2011 binnen de pijler 'onderzoek' heeft getroffen, essentieel.

De opleiding besteedt in het programma voldoende aandacht aan internationale componenten en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen.

Het programma is qua inhoud en niveau studeerbaar.

De opleiding toetst en beoordeelt op een adequate, valide en betrouwbare manier via verschillende toetsvormen of de studenten het masterniveau in de verschillende rollen hebben bereikt.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de rollen 1 (expert), 2 (vakdidacticus) en 3 (professional) voldoende masterniveau hebben bereikt. Dat voldoende niveau geldt eveneens voor het gaat om de rollen 4 (innovatief educatief ontwerper) en 5 (educatief onderzoeker), zij het dat twee van de acht studenten Algemene economie daarvoor maar nipt een voldoende halen.

Het auditteam heeft er evenwel vertrouwen in dat de verbetermaatregelen er op korte termijn toe zullen leiden dat alle studenten ook in de rollen 4 en 5 een hoger masterniveau zullen halen.

Op basis van bovenstaande komt het auditteam tot het totaaloordeel 'voldoende' voor de hbo-masteropleiding Leraar Algemene Economie.

6. AANBEVELINGEN

Generiek

- Het auditteam heeft geconstateerd dat de beheersing van rol 3 'de leerkracht als professional' ten opzichte van rol 1 en 2 het minst in de opleiding terug te vinden is. Het auditteam beveelt de opleiding aan hier meer en explicieter aandacht aan te besteden. Ook de theoretische onderbouwing van het gedrag dat bij deze rol hoort kan nog meer aandacht krijgen. De in 2012-2013 te ontwikkelen programmalijn 'de professional in de school', kan hiervoor waardevolle informatie genereren.
- De opleiding meldt dat de rendementen voor hen een aandachtspunt zijn. Oorzaken van lage rendementen zijn onder andere de uitval vanwege de moeilijkheidsgraad in het eerste studiejaar en de zwaarte van de studie in combinatie met werk en privé. Het auditteam heeft geconstateerd dat de wijze waarop de opleiding studenten tijdens de intake informeert over de benodigde tijd voor de opleiding en de moeilijkheidsgraad per opleiding nogal verschilt. Het auditteam beveelt de opleiding aan studenten een reëel beeld te schetsen van de studie en elke potentiële student dezelfde informatie te geven.
- De opleiding heeft veel verbetermaatregelen geformuleerd die zij in 2011-2012 wil uitvoeren. Het auditteam beveelt de opleiding aan al deze verbetermaatregelen opnieuw te bezien, focus aan te brengen in wat de hoogste prioriteit heeft en op basis daarvan voor 2012 een herziene lijst op te stellen.
- Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding haar interactie met de lectoraat is kwijtgeraakt. In de voornemens van de opleiding heeft het auditteam kunnen lezen dat de opleiding plannen heeft om weer nauwer met het lectoraat samen te gaan werken bij het doen van onderzoek i.s.m. de studenten. Het auditteam ondersteunt dit voornemen en beveelt de opleiding aan de contacten zo snel mogelijk weer op te pakken.
- De opleiding is aantoonbaar bezig met de verbetering van de onderzoekslijn. De ontwikkelingen zijn nog niet afgerond en verbetermaatregelen zijn nog niet volledig geïmplementeerd. De opleiding moet dit proces nu met grote urgentie afmaken. Belangrijk daarbij is dat de opleiding heldere afspraken maakt over het eigenaarschap van de onderzoekslijn. Dit heeft de opleiding thans al vertaald in de afspraak dat met ingang van 2012-2013 de vakdidacticus samen met een onderzoeksdocent de studenten gedurende het hele onderzoeksproces in het tweede en derde studiejaar gaat begeleiden.
- De opleiding heeft nu standaard gekozen voor een ontwerponderzoek in het derde studiejaar als antwoord en vervolg op het (wetenschappelijk) literatuuronderzoek in het tweede studiejaar. Het auditteam beveelt de opleiding aan te bezien of ontwerponderzoek altijd de beste of meest passende activiteit is na de literatuurstudie.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan de studenten de betekenis en de zin in te laten zien van het doen van onderzoek voor haar eigen onderwijspraktijk en haar eigen schoolomgeving.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-masteropleiding Leraar Algemene Economie deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemene conclusie	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Generieke competenties:

Ad.1 De leraar als expert op het gebied van zijn schoolvak

Leraren inspireren leerlingen tot kennisverwerving door de manier waarop zij onderwijs geven: ze zijn rolmodel voor leerlingen. Ze maken leerlingen nieuwsgierig naar de inhoud van het schoolvak, naar vakspecifieke probleemstellingen, en wekken ook belangstelling voor vormen van wetenschappelijk denken, al dan niet via onderzoek, bijvoorbeeld onderzoek naar authentieke bronnen bij geschiedenis. Leraren tonen zich niet alwetend, laten twijfel toe, en laten leerlingen zien dat oplossingen voor vakproblemen lang niet altijd vast liggen, maar dat oplossingen gecreëerd worden, en slechts gelden totdat er een betere is.

Leraren putten voor hun vakonderwijs uit de actualiteit van alledag en uit de (gepopulariseerde) wetenschap. De leraar moet daarom ook in staat zijn de relatie te leggen tussen het schoolvak en de wetenschappelijke grondslagen van het desbetreffende vak. Hij verdiept zich daarom in de belangrijkste wetenschappelijke ontwikkelingen binnen zijn vak; anders gezegd, hij zal op hoofdlijnen zijn vak moeten „bijhouden“.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- heeft zijn kennis en inzicht in het schoolvak zodanig verbreed en verdiept dat hij kennis heeft van de wetenschappelijke achtergronden van de leerinhoud van zijn schoolvak, en bekend is met de methoden van kennisontwikkeling, kennisdeling en kennistoepassing binnen de desbetreffende wetenschappelijke discipline(s);
- kan een eigen visie formuleren op het schoolvak en deze relateren aan de didactiek van het betreffende schoolvak. Dit doet hij op basis van kennis en inzicht met betrekking tot de betekenis van het vak voor de persoonlijke ontwikkeling van de leerling en voor de samenleving en met betrekking tot de plaats en betekenis van het vak binnen het voortgezet en hoger onderwijs (ook in relatie tot andere vakgebieden);
- is in staat leerlingen een beeld te geven van de wijze waarop het schoolvak op HBO en universiteit wordt onderwezen en hen te adviseren in hun studie- en beroepskeuze;
- hij beschikt over voldoende wetenschappelijke ondergrond en methodologische vaardigheden om kritisch en zelfstandig bij te blijven op zijn vakgebied, nieuwe kennis te integreren en te delen en deze kennis door te vertalen in zijn onderwijs;
- is in staat tot het zelfstandig uitvoeren van een kleinschalig (literatuur) onderzoek op het (school)vakgebied waarin hij blijkt geeft van het vermogen om met een complexe materie te kunnen omgaan en kennis te kunnen integreren; hij kan de resultaten van zijn onderzoek presenteren en in dialoog verdedigen op het niveau van vakspecialisten.

Deze eindkwalificaties zijn een uitwerking van de richtlijn uit de wet BIO die wij hebben samengevat onder het begrip „schoolvakbekwaamheid“ . (zie bron 4.)

Ad. 2 De leraar als didacticus en pedagoog in het voorbereidend hoger onderwijs

In de periode van het voorbereidend hoger onderwijs krijgen leerlingen bij alle schoolvakken relatief omvangrijke, abstracte en complexe taken voorgelegd, die zij in toenemende mate zelfstandig en onderzoeksmatig leren uitvoeren. Leraren kunnen dergelijke taken ontwerpen en ze kunnen de uitvoering ervan begeleiden en evalueren. Tevens begeleiden en evalueren ze daarbij de verschillende leerprocessen van de leerling en hebben zij oog voor transfer van het geleerde naar nieuwe situaties.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- heeft zijn kennis, inzicht en vaardigheden met betrekking tot de onderwijskunde en (vak)didactiek en pedagogiek zodanig verbreed en verdiept, dat hij zelfstandig zijn schoolvakken kan omzetten in relatief omvangrijke, abstracte en gecompliceerde leertaken voor het voorbereidend hoger onderwijs, dat hij werk- en toetsvormen kan toepassen die adequaat zijn in de didactiek van het voorbereidend hoger onderwijs;
- is in staat om in zijn onderwijs en begeleiding een doorlopende leerlijn vorm te geven en zijn onderwijs af te stemmen op de leer- en leefwereld, specifieke ontwikkelingsfasen en leerpsychologische kenmerken van adolescentie leerlingen/studenten;
- kan het werken en leren van leerlingen onderzoeksmatig evalueren op aanpak en opbrengst om op grond daarvan remediërende leeractiviteiten te ontwerpen;
- kan zijn pedagogische en didactische opvattingen verantwoorden en deze expliciet verbinden met onderliggende concepten en theorieën;
- heeft kennis van en inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van methoden, leerplannen, eindexamenprogramma's c.q. eindtermen met betrekking tot de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en kan deze verwerken bij het opzetten van een curriculum.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de SBL competenties van de leraar (zie bron 1). De student is reeds competent als tweedegraads leraar en moet zijn competenties leren toepassen in de context van het voorbereidend hoger onderwijs (VHO).

Ad. 3 De leraar als professional in de schoolorganisatie

Leraren delen met collega's op school - in de vaksectie en daarbuiten - hun ervaringen, hun bevindingen, hun expertise. Met collega's vormen zij een op ontwikkeling gericht multidisciplinair team, waarin kritisch, met distantie zowel als betrokkenheid, goed onderwijs wordt bedacht, uitgevoerd en geëvalueerd. Soms gebeurt dit systematisch, soms op goed geluk, maar steeds in overleg. Zo wordt de beleidsruimte die iedere school heeft om een eigen profiel te ontwikkelen, optimaal gebruikt (zonder al te zeer afhankelijk te zijn van adviseurs en ontwikkelaars van buiten).

Leraren onderhouden een professioneel netwerk met de omgeving. Zij kunnen ouders bijvoorbeeld informeren over de consequenties van gemaakte profielkeuzes. Ze weten wat een vervolgstudie van leerlingen vraagt en kunnen ouders en leerlingen voorlichten over de beroepskeuzemogelijkheden.

Zij hebben weloverwogen ideeën over de praktijkrelevantie van hun eigen vak en over het belang van bepaalde vakken en vakonderdelen voor verschillende vervolgstudies en beroepen. Ook kunnen zij keuzes van de sectie en de school ten aanzien van inhoud en werkwijze van het curriculum naar de buitenwereld verantwoorden.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- kan een actieve rol spelen in de schoolorganisatie en -ontwikkeling, in relatie tot de klas, de school en de buitenwereld. Daarbij zet hij bekwaamheden in als ontwerpen, onderzoeken, organiseren, samenwerken en leidend vermogen;
- is in staat te reflecteren op zijn eigen functioneren in de beroepspraktijk, zijn professioneel handelen methodisch te evalueren en waar nodig planmatig te veranderen en te verbeteren;
- hij kan zijn eigen activiteiten en plannen voor professionele ontwikkeling verantwoorden en verantwoorden, in relatie met het beleid van de school en tegen de achtergrond van actuele ontwikkelingen in onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en samenleving.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de definitie van de NVAO van een professionele master (zie bron 2). Het is tevens een uitwerking van de brede professionaliteit (in de geest van Hoyle) zoals beschreven in de generieke missie van educatieve masteropleidingen tot eerstegraads leraar van de HvA. Daarnaast zijn ze een concretisering van de SBL-competenties.

Ad. 4 De leraar als innovatief educatief ontwerper

Leraren zijn vindingrijk in het kiezen en vormgeven van aantrekkelijke en actuele leerstof en dagen hun leerlingen daarmee uit. Óók laten zij hun leerlingen bijdragen aan de inhoud en vormgeving van het onderwijs door de leerlingen hun eigen probleemstellingen te laten formuleren, door hen zelf onderzoek te laten uitvoeren, gegevens te analyseren, te interpreteren en te presenteren.

Leraren zijn ervan overtuigd dat het bedenken en ontwerpen van vernieuwend onderwijs niet zomaar volstaat. Ze maken steeds de cirkel rond door hun ontwerp in de praktijk te testen, te evalueren en zo nodig bij te stellen.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- is in staat om bevindingen uit onderzoek te interpreteren en te vertalen naar de onderwijspraktijk;
- is in staat om zelfstandig en in samenwerking en op basis van theorie onderwijsmaterialen te ontwikkelen, uit te proberen, te evalueren, te verbeteren en in te voeren.

Deze eindkwalificaties zijn een concretisering van de SBL-competenties (bron 1), waarbij het niet zomaar gaat om het ontwerpen van onderwijs van eigen makelij, maar om onderzoeksmatig ontwerpen, dit is eveneens belangrijk met het oog op de Dublin descriptoren (bron 3).

Ad. 5 De leraar als educatief onderzoeker

Zoals ook al naar voren komt in bovenstaande rollen, wordt van alle eerstegraads leraren een onderzoekende houding verwacht. De onderzoekende houding kenmerkt de masterleraren niet alleen in hun vak, maar ook breder in hun beroepsuitoefening, in de klas, in de school en in de samenleving. Het ontwerpen en vormgeven van onderwijs zien zij als een kwestie van onderzoek, als een weloverwogen proces van proberen, beschouwen, bijstellen en opnieuw beginnen.

De onderzoeksbekwaamheid kan niet als zelfstandige bekwaamheid (dus los van de overige bekwaamheden) worden beoefend. Een onderzoeksmatige attitude moet alle beroepsmatige activiteiten van de masterleraar doordoesemenen. De uitvoering van het (afstudeer)onderzoek kan worden gekoppeld aan één van de andere rollen, bijvoorbeeld aan rol 2, aan rol 3 of aan rol 4.

De bijbehorende eindkwalificaties luiden als volgt. De eerstegraads leraar:

- kan resultaten van onderwijsonderzoek lezen en duiden kan relevante praktijkvragen vertalen naar hanteerbare en onderzoekbare vraagstellingen voor (ontwerpgericht) onderwijsonderzoek binnen de context van de eigen praktijk; is in staat een probleemanalyse theoretisch en empirisch te onderbouwen met behulp van relevante literatuur en dataverzameling in de eigen praktijk;
- kan op basis van deze probleemanalyse een ontwerp maken dat toegepast kan worden binnen de eigen klas of school;
- kan een onderzoeksopzet maken en uitvoeren om de effectiviteit van het ontwerp te onderzoeken;
- kan de resultaten van zijn onderzoek delen met collega's binnen en buiten de eigen school en op grond daarvan aanbevelingen doen.

Uit de Dublin-descriptoren (bron 3) blijkt dat onderzoeksvaardigheden een belangrijk deel uit moeten maken van elke masteropleiding tot eerstegraads leraar.

Opleidingsspecifieke competenties Algemene Economie:

Voor de opleiding algemene economie gelden als aanvulling op rol 1 de volgende eindkwalificaties:

1.6 beschikt over wetenschappelijke vakkennis op het gebied van micro- en macro-economie, internationale economische betrekkingen, monetaire economie, collectieve sector, geschiedenis en methode van het economisch denken, management accounting, administratieve organisatie en externe financial accounting

1.7 beheerst wezenlijke vaardigheden die een rol spelen bij de beoefening van de wetenschap van de economie:

- a. het hanteren van algemene en statistische rekenvaardigheden
- b. het toepassen van een systematische werkwijze om economische vraagstukken te herkennen, te analyseren en op te lossen
- c. het kiezen en toepassen van economische werkwijzen
- d. het zoeken, beoordelen, ordenen en bewerken van economische informatie uit wetenschappelijke naslagwerken en vakliteratuur
- e. het benaderen van de (bedrijfs-)economische vraagstukken vanuit het perspectief van zowel de interne als de externe belanghebbenden van organisaties
- f. het gebruiken en toepassen van informatie- en communicatietechnologie in het kader van de besluitvormingsprocessen van zowel de interne als de externe belanghebbenden van organisaties
- g. het experimenteren met simulaties, enquêtes of gedragsspellen.
- h. het analyseren van bedrijfsmatige processen binnen commerciële en niet-commerciële organisaties
- i. het schrijven van een wetenschappelijke paper over een economisch onderwerp dat relevant is voor het onderwijs
- j. het organiseren van een betoog

1.8 beschikt over een wetenschappelijke attitude in de benadering van economische verschijnselen, processen en veranderingen en over een maatschappelijke attitude in het geven van een weloverwogen beeld van en een standpunt over deze economische verschijnselen, processen en veranderingen

1.9 beschikt over voldoende economische en vakdidactische kennis om het onderwijs zo in te richten dat de leerlingen zich (mede) op basis van een „economische“ kijk kunnen voorbereiden op een adequate deelname aan het maatschappelijk verkeer

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Curriculumonderdeel (pijler)	Rol	Studiepunten
Vak	Expert in het schoolvak (rol 1)	58
Vakdidactiek	Pedagoog en didacticus in de tweede fase (rol 2) Innovatief educatief ontwerper (rol 4)	8
Praktijk/Studieloopbaanbegeleiding	Professional in de schoolorganisatie (rol 3)/ Alle rollen	4
Onderzoekslijn	Educatief onderzoeker (rol 4 en 5)	20
Semester		
Sem. 1	Basis Micro-economie 5ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d,g, 1.8 en 1.9 KBA B1-5 en F1-5	Basis Macro-economie 5 ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d,g, 1.8 en 1.9 KBA C1-4; D1-2 en 5; F1
Sem. 2	Fin. Markten en Internat. Econ. Betrekkingen 6 ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d, 1.8 en 1.9 KBA E1-2 en 5-6	Europa, Globalisering en Ontw. Samenwerking 6 ects EK 1.6, 1.7b,c,d, 1.8 en 1.9
Sem. 3	Geschiedenis Ec. Denken en Wetenschapsfilosofie 6 ects EK 1.6, 1.7b,c,d,j, 1.8 en 1.9 KBA G1-3	KBA D4 en E3-4 Het bedrijf en zijn omgeving 6 ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d,e,f,h, 1.8 en 1.9 KBB E1-5(ged.)
Sem. 4	Verzorgingsstaat 6 ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d,i, 1.8 en 1.9 KBA D3	Extern Financieel Beleid 6 ects EK 1.6, 1.7a,b,c,d,e,f,h, 1.8 en 1.9 KBB B1-4,7(ged.) en C1-4(ged.)
Sem. 5	Macro-economie 6ects EK 1.6, 1.7a, b, c, d, g, 1.8 en 1.9 KBA A1-4,F1, 3-5	Intern Financieel Beleid 6ects EK 1.6, 1,7 a, b, c d, e f, h, 1.8 en 1.9 KBB A 1-3 (ged.)
Sem. 6	Afstuderen	Afstuderen

Voor een even aankomstjaar (2010, 2012, etc.) geldt de semestervolgorde: 1, 2, 3, 4, 5 en 6.
Voor een oneven aankomstjaar (2011, 2013, etc.) geldt de semestervolgorde: 1, 4, 5, 2, 3 en 6.

BIJLAGE IV Locatiebezoek

Auditprogramma masters HvA donderdag 13 en vrijdag 14 oktober 2011

Donderdag 13 oktober 2011

Ontvangstruimte : locatie TTH 01A34
Auditruimte 1 : locatie TTH 01A19
Auditruimte 2 : locatie TTH 01A21
Ruimte materiaal : locatie TTH 01A20

S.v.p. een half uur voor aanvangstijd aanwezig zijn.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
08:30	inloop			
08:45-09:30	Vooroverleg kernteam			Kernteam: <ul style="list-style-type: none">• Ruud van der Herberg• Peter van Petegem• Pieter Hendrikse• Vera Trescher• Claudia Kusters• Rianne Versluis
09:30-10:15 Management Team	<ul style="list-style-type: none">• eigenheid opleiding• ambities• hbo-masterniveau• relatie beroepenveld• internationalisering• onderzoeksdimensie	<ul style="list-style-type: none">• Marjan Freriks (domeinvoorzitter)• Drs Petra Smulders (opleidingsmanager masters)• Drs Liz Savage (opleidingsmanager talen)		<ul style="list-style-type: none">• Kernteam

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
10:15-11:45 <ul style="list-style-type: none"> Opleidingscoördinatoren Docenten onderzoekslijn Lector(en) 	Generiek deel van het programma (o.a. onderzoek) <ul style="list-style-type: none"> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving inhoud en vormgeving generiek programma eigen inkleuring programma keuze werkvormen onderzoekslijn werkplekieren internationale component borging hbo-masterniveau onderzoek doen rol lectoraat en kenniskring in de opleiding 	<ul style="list-style-type: none"> Dr Loes van Wessum (hoofddocent en coördinator onderzoekslijn, lid Examencommissie, onderzoeker lectoraat Edith Hooge) Dr Arie Wilschut (coördinator geschiedenis, hoofddocent, lector per 1/1/2012, vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) Drs Liz Dale (hoofddocent, slb'er, vakdidacticus, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn) Drs Henk Brouwer ing. (hoofddocent, vakdidacticus en slb'er) Drs Peter Voorend (vakdidacticus, slb'er, vakdocent) Drs Jan v.d.Maas (slb'er, vakdocent, docent onderzoekslijn) 		<ul style="list-style-type: none"> Kernteam
	Activiteit Hobeon: Vakdeskundige Nederlands en Algemene Economie van Hobéon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Nederlands: <ul style="list-style-type: none"> Huub van den Bergh Economie: <ul style="list-style-type: none"> Geert Hoevers
11:45 – 12:30	Lunch +vooroverleg vakdeskundigen Nederlands en Algemene Economie			<ul style="list-style-type: none"> Kernteam Huub van den Bergh Geert Hoevers

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
12:30 -13:15	Open spreekuur en rondleiding (parallel) + vakdeskundigen Nederlands en Economie bestuderen documenten	<ul style="list-style-type: none"> Drs Petra Smulders (opleidingsmanager masters) 		<ul style="list-style-type: none"> Kernteam Huub van den Bergh Geert Hoevers
13:15 – 14:45 Docenten Economie en Nederlands	Samenhangende leeromgeving <ul style="list-style-type: none"> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving inhoud en vormgeving programma eigen inkleuring programma keuze werkvormen internationale component beoordelen en toetsen borging hbo-masterniveau aansluiting instromers relatie docenten beroepenveld eigen deskundigheid docenten opleidingsspecifieke voorzieningen 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Drs Henk Brouwer ing. (hoofddocent, vakdidacticus en slb'er) Drs Joke Morshuis (vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) Drs Jiska Kniep (coördinator Nederlands, vakdidacticus, slb'er, docent onderzoekslijn) Drs Paul von Wolzogen Kuhr (vakdocent, bovenbouwdocent VO) 	Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Drs Berend-Jan Mulder (vakdocent) Aisa Amagir (slb'er, vakdidacticus, docent onderzoekslijn) Harry Westenberg (vakdocent) René Klok MED (vakdocent, coördinator) 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Ruud van der Herberg Peter van Petegem Huub van den Bergh Claudia Kusters Rob Stapert Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Pieter Hendrikse Geert Hoevers Vera Trescher Rianne Versluis
14.45 – 15.45 Studenten	<ul style="list-style-type: none"> kwaliteit en relevantie programma studeerbaarheid aansluiting toetsen en beoordelen kwaliteit docenten opleidingsspecifieke voorzieningen eigen producten 	Nederlands <ul style="list-style-type: none"> Marijke Potters (3^e jaar) Arthur de Boer (1^e jaar) Engels: <ul style="list-style-type: none"> Frank Lakeman (2^e jaar) Birgitte Koper ook geschreven Jansen (3^e jaar) Frans: <ul style="list-style-type: none"> Jamal Salimi (2^e jaar) Teun Arts (3^e jaar) 	Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> Boukje Jonkheer (3e jaar) Karin Haar (3e jaar) Algemene economie <ul style="list-style-type: none"> Sultan Göksen (3e jaar, lid OC) Nanette Okken (2e jaar) Wiskunde <ul style="list-style-type: none"> Francien van Hoorn (3e jaar, lid OC) René Wagenaar (2e jaar) 	Ned/Engels/Frans <ul style="list-style-type: none"> Ruud van der Herberg Peter van Petegem Huub van den Bergh Claudia Kusters Rob Stapert Gesch/Econ/Wisk <ul style="list-style-type: none"> Pieter Hendrikse Geert Hoevers Vera Trescher Rianne Versluis

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegenwoordiging:	Auditteam:
15:45-16:45	At random klassenbezoek bij alle vakken Bijwonen van een aantal lessen + gesprek met studenten			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Nederlands en Econ.
16:45 - 17:30	Intern overleg Hobeon			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Nederlands en Econ.
17:30:	Eerste voorlopige terugkoppeling (Nederland en Economie)	MT, betrokken docenten generiek programma, Nederlands en Economie		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Nederlands en Econ.

Vrijdag 14 oktober 2011

Ontvangstruimte : locatie KSH 03A11
Auditruimte 1 : locatie KSH 03A34
Auditruimte 2 : locatie KSH 03A35
Ruimte materiaal : locatie KSH 03A36 & KSH 03A38

S.v.p. een half uur voor aanvangstijd aanwezig zijn.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
08:30 – 9:15	Vooroverleg vakdeskundigen Frans, Engels, Geschiedenis, Wiskunde			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Frans, Engels, Gesch, Wisk.
09:15- 10:45 Docenten Frans en Geschiedenis	Samenhangende leeromgeving <ul style="list-style-type: none"> • realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving • inhoud en vormgeving programma • eigen inkleuring programma • keuze werkvormen • internationale component • beoordelen en toetsen • borging • hbo-masterniveau • aansluiting instromers • relatie docenten beroepenveld • eigen deskundigheid docenten • opleidingsspecifieke voorzieningen 	Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Martine Thoraval (coördinator, slb'er, vakdidacticus, vakdocent) • Drs Zineb Lekbir (vakdocent) • Annika Groeneveld MEd (vakdidacticus, slb'er, docent onderzoekslijn) 	Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Dr Frits Rover (vakdocent) • Drs Jan v.d.Maas (slb'er, vakdocent, docent onderzoekslijn) • Dr Arie Wilschut (coördinator geschiedenis, hoofddocent, lector per 1/1/2012, vakdidacticus, programmaleider onderzoekslijn) • Dr Frans Groot (vakdocent) 	Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Jan van Thiel • Claudia Kusters • Rob Stapert Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Paul Holthuis • Vera Trescher • Rianne Versluis
	Actie Hobeon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Engels: <ul style="list-style-type: none"> • Carlos Gussenhoven Wiskunde: Bert Zwaneveld

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
10:45 – 12:15 Docenten Engels en wiskunde	Samenhangende leeromgeving realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – internationale component - beoordelen en toetsen - borging hbo-masterniveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen	Engels <ul style="list-style-type: none"> • Drs Liz Dale (hoofddocent, slb'er, vakdidacticus, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn) • Drs Dirk Koppen (vakdocent) • Dr Vincent Hernot (coördinator, slb'er, vakdocent) • Dr Paul Moeyes (vakdocent) 	Wiskunde <ul style="list-style-type: none"> • Dr Pauline Vos (programmaleider onderzoekslijn, vakdidacticus) • Drs Sjaak Schoen (vakdocent) • Dr Laura Kubbe MEd (coördinator, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn, vakdocent, slb'er) • Drs Erica Neutel (vakdocent) 	Engels: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Carlos Gussenhoven • Claudia Kusters • Rob Stapert Wiskunde: <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Bert Zwaneveld • Vera Trescher • Rianne Versluis
	Activiteit Hobeon: Inzien materialen, waaronder gemaakte tussenproducten, praktijkdossiers en gemaakte toetsen			Frans: <ul style="list-style-type: none"> • Jan van Thiel Geschiedenis: <ul style="list-style-type: none"> • Paul Holthuis
12:15 – 13:15	Lunch + intern overleg			<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam • vakdesk. Frans, Engels, Gesch, Wisk.

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
13:15 – 14:15	Examencommissie + Toetscommissie(s) van de verschillende vakken <ul style="list-style-type: none"> • Bevoegdheden en taken Examencommissie en Toetscommissie(s) • rol in de interne kwaliteitszorg toetsing • resultaten 	Vertegenwoordigers HvA: examen- en toetscommissie <ul style="list-style-type: none"> • Drs Jos Steins (voorzitter Examencommissie, vakdocent) • Dr Loes van Wessum (hoofddocent en coördinator onderzoekslijn, lid Examencommissie, onderzoeker lectoraat Edith Hooge) • Dr Laura Kubbe MEd (coördinator, lid Examencommissie, programmaleider onderzoekslijn, vakdocent, slb'er) 		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
14:15 – 15:00 Werkveld en alumni	Werkveld: <ul style="list-style-type: none"> • contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma • andere wensen vanuit het werkveld • eigen inkleuring opleiding • stage en begeleiding • onderzoekscomponent • niveau Alumni: <ul style="list-style-type: none"> • o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) • functioneren in de praktijk 	Werkveld <ul style="list-style-type: none"> • Drs Josephine Rutten (Rector Scholengemeenschap de Meergronden, Almere) • Norbert de Vries MBA (Afdelingsleider op Het Cartesius Lyceum, Amsterdam) 	Alumni <ul style="list-style-type: none"> • Nederlands: Marit Heijnemans MEd (2010-2011) • Engels: Jasper Hooimeijer MEd (2009-2010) • Frans: Muriel Paradinas Med (2010-2011) • Geschiedenis: Ralf Bommer MEd (2009- 2010) • Algemene economie: Mark Houtkooper MEd (2010-2011) • Wiskunde: Beatrice van der Tuin MEd (2009-2010) 	Werkveld <ul style="list-style-type: none"> • Pieter Hendrikse • Vera Trescher • Rianne Versluis Alumni: <ul style="list-style-type: none"> • Ruud van der Herberg • Peter van Petegem • Claudia Kusters

Tijd + gespreksgroep HvA	Onderwerpen	HvA vertegenwoordiging:	HvA vertegen- woordiging:	Auditteam
15:00 – 15:30	Pending issues	In elk geval zijn de directie en de opleidingscoördinatoren beschikbaar en van elke opleiding minimaal één docent.		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
15:30 – 16:30		Intern overleg Hobeon		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam
16:30		Mondelinge terugkoppeling voor alle opleidingen HvA: De terugkoppeling op standaardniveau en op hoofdlijnen is bedoeld voor iedereen die werkt bij de master lerarenopleidingen van de HvA en benieuwd is naar de mening van het auditteam over de kwaliteit van de opleidingen.		<ul style="list-style-type: none"> • Kernteam

Werkwijze m.b.t. keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal lessen bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Overzicht bijlagen generiek

G= generiek
A= algemeen

Standaard	Nummer	Naam
GA	01	Beleidsplan Internationalisering 2010-2014
GA	02	Domeinplan 2008-2012: Het Goede Voorbeeld Geven
GA	03	HvA Master of Education Brochure 2010
GA	04	HvA Onderwijsvisie "Met Hart en Ziel"
GA	05	Instellingsplan 2010-2014
GA	06	MTM 2010
GA	07	Notitie PSE i.o. 2011
GA	08	NQA Rapport 2006
GA	09	NSE 2010
GA	10a	Opleidingsplan Masteropleidingen
GA	10b	Bijlagen bij opleidingsplan masteropleidingen
GA	11	Organisatieaanpassing Onderwijs en Opvoeding, Rapportage Fase 1 (16 april 2010)
GA	12	Overzicht onderzoeksgegevens per standaard
GA	13	Pijplijngrafieken masteropleidingen DOO peildatum 31-08-2010
GA	14	Rapportage interne audit 2010 (CD-ROM)
GA	15	Rapportage Proefaudit Instellingstoets HvA
GA	16	STM 2010, verslag
GA	17	Verschil maken mag (Strategisch Personeelsplan)
GA	18	R&A plan Masteropleidingen 2011-2012
GA	19	Kengetallen Master lerarenopleidingen Peildatum 31-8-2010
G1	01	Bekwaamheidseisen VHO
G1	03	Common European Principles on Teacher Comp.
G1	04	Competenties uit het CEF vs. 5 rollen
G1	05	Relatie eindkwalificaties en modules onderzoekslijn april 2011
G1	06	Generieke eindkwalificaties van de eerstegraads lerarenopleidingen van de HvA
G1	07	Master eindkwalificaties en DD en BIO
G2	01	"Meesterlijk Onderzoek: "Samenvatting Stand Van Zaken en eerste contourenplan van aanpak onderzoekslijn master eerstegraads lerarenopleiding""
G2	02	Begeleidende brief bij bewijs van toelating

Overzicht bijlagen generiek

G= generiek
A= algemeen

Standaard	Nummer	Naam
G2	04	Bewijs van toelating
G2	05	Convenant met ILO
G2	06 (map)	CV's van docenten onderzoekslijn
G2	08	Gespreksleidraad intake
G2	09	Handleiding Vakdidactiek en Praktijk 2009-2010
G2	10	HvA DOO uitleen ILO aan HvA (2009-2010)
G2	11	Instroombeleid
G2	12	Intake formulieren masters
G2	14	Onderzoekslijn Doelen Toetsvorm Eindprod.
G2	16	Overzicht langstudeerders 3-7 jaar
G2	17	Personeelssamenstelling Masteropleidingen
G2	18	Relatie tussen de modules uit de onderzoekslijn en einkwalificaties
G2	20 (map)	Modulehandleidingen onderzoekslijn
G2	25	Tripartiete Overeenkomst
G2	26	Urennorm Masteropleidingen
G3	01	Analyse Taken Examencommissie
G3	02 (map)	Beoordelingsformulieren van de opdrachten van de onderzoeksmodules
G3	03	Boekhouder of wakend oog (inspectierapport)

Overzicht documenten algemene economie:

Standaard	Nummer	Naam
EG	02	Kengetallen algemene economie
EG	03	Pijplijngrafieken algemene economie peildatum 31-08-2010
EG	04	Studiegids master Algemene economie
E1	03a	Kennisbasis master Algemene economie
E1	03b	Kennisbasis master Bedrijfseconomie
E1	04	Vakspecifieke einkwalificaties Algemene economie
E2	01 (map)	CV's van docenten economie
E2	03	Literatuurlijst Algemene economie
E2	05 (map)	Modulehandleidingen algemene economie
E2	07	Matrix Vakdidactiek einkwalificaties master Algemene Economie
E2	10	Programma Vakdidactiek master Algemene Economie

**Overzicht documenten
algemene economie:**

Standaard	Nummer	Naam
E2	11	Rooster masteropleiding tot leraar algemene economie
E2	12	Koppeling eindkwalificaties en modulen master Algemene Economie
E2	13	Schematisch overzicht van het studieprogramma Algemene Economie en koppeling aan eindkwalificaties
E3	02	Toetsfeedbackformulier
E3	03	Toetsmatrijs/overzicht toetsvormen algemene economie
E3	05	Toetsrooster algemene economie 2010-2011

Door het panel bepaalde representatieve selectie van afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.

Overzicht van studentnummers. Van 8 studenten zijn afstudeerwerkstukken beoordeeld. (NB: twee groepjes van respectievelijk 3 en 2 studenten schreven samen een afstudeerwerkstuk).

- 98984
- 136363
- 522926
- 188129
- 190690
- 533125
- 213444
- 165017

Lijst van geraadpleegde additionele documenten

Naast de hierboven genoemde documenten heeft het auditteam naar aanleiding van zijn documentanalyse en naar aanleiding van de gesprekken tijdens het locatie bezoek, ook de volgende documenten geraadpleegd.

- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student -zaken
voorzitter Drs. R.B. van der Herberg	x		x			
vakdeskundige prof dr P. van Petegem		x		x	x	
werkvelddeskundige drs. P. J.J. Hendrikse			x			
vakdeskundige Economie drs. A.W.G. Hoevers	x	x	x	x	x	
studentlid C.H.M. Kusters						x
Studentlid V.A.C. Trescher						x
secretaris G.C. Versluis						

Op 31-5-2011 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel hbo-master lerarenopleidingen, nr#5187-5192- Hogeschool van Amsterdam.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Drs. R.B. van der Herberg is partner bij Hobéon; voorheen rector Minkema College Woerden.
2	De heer prof dr P. van Petegem is gewoon hoogleraar Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen, Universiteit Antwerpen, Voorheen hoofddocent, departement Didactiek & Kritiek, Universiteit Antwerpen.heer / mevrouw
3	De heer drs. P. J.J. Hendrikse is lid raad van bestuur Ons Middelbaar Onderwijs Tilburg.
4	De heer drs. A.W.G. Hoevers is werkzaam aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de RUG als docent en als coördinator van Gamma (organisatie voor kwaliteitsaansluiting VWO-WO), daarnaast lerarenopleider economie, mentor en coach bij het Universitair Onderwijs Centrum Groningen, voorheen docent economie in het middelbaar onderwijs en op het hbo.
5	Mevrouw C.H.M. Kusters is student aan de hbo-master lerarenopleiding Nederlands van Fontys Hogescholen.
6	Mevrouw V.A.C. Trescher is student aan de hbo-master lerarenopleiding Wiskunde van Fontys Hogescholen.

Secretaris/Coördinator

Mevrouw G.C.Versluis	Gecertificeerd d.d november 2010
----------------------	----------------------------------

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. R.B. van der Herberg

Lange Voorhout 14

2514 ED Den Haag

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum:

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Peter van Ettegen Ubanne Lankstraat 149 2570 Duffel (B)

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-master Lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Duffel

Datum: 5/5/11

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

P.J.J. HENDRIKSE
GRASPLANTSOEN 39 5618 HE EINDHOVEN

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Eindhoven

Datum: 10.07.11

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

A. W. G. Hoever (Geert)
Bude 1 D 4 5 8
9956 PD Den Aardel

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Aardel

Datum:

9-5-2011

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw C.H.M. Kusters
Daliastraat 51
5721 EK Asten

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Student-auditor

hbo- master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Asten*

Datum: *2 april 2012*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Vera Trescher
Sint Nicasiusstraat 10
5614 CG Eindhoven

is als studentauditor gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo- master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Eindhoven

Datum:

05/04/2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

G.C. Versluis

Lange Voorhout 14

2514 ED Den Haag

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-master lerarenopleiding

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

12 mei 2011

Handtekening:

